

Meesterstuk

Samen één.....

werken aan een beter groepsklimaat.

Naam:	Fenna Tax
E-mail adres:	fhp.tax@student.fontys.nl
Studentnummer:	2170596
PCN:	241455
Docent module:	Ilse de Baar
Leerroute:	Gespecialiseerd leerkracht, voltijd
Lesplaats:	Nijmegen
Inleverdatum:	01-06-2011

Inhoudsopgave:

<u>Samenvatting</u>	<u>2</u>
<u>Inleiding</u>	<u>5</u>
<u>Hoofdstuk 1: Verlegenheidsituatie en theoretisch kader</u>	<u>4</u>
Verantwoording	
Verlegenheidsituatie	
Theoretisch kader	
Onderzoeksvraag	
Deelvragen	
<u>Hoofdstuk 2: Onderzoeksplan</u>	<u>7</u>
Keuze onderzoeksmiddelen	
Uitwerking van deelvragen	
<u>Hoofdstuk 3: Onderzoeksresultaten</u>	<u>10</u>
Deelvraag 1; hoe liggen de groepsverhoudingen in de klas?	10
Deelvraag 2; op welke manieren kun je een groepsklimaat beïnvloeden?	11
Deelvraag 3; wat zijn de fasen van het groepsproces	14
Deelvraag 4; wat is van invloed op het groepsklimaat, welke rol heeft die op de kinderen?	17
Deelvraag 5; hoe was het groepsklimaat vorig jaar?	20
Deelvraag 6; zijn er acties ondernomen om het groepsklimaat te verbeteren?	21
Deelvraag 7; hoe denken de kinderen zelf over het groepsklimaat in de klas?	22
Deelvraag 8; welke effecten hebben de stappen die ik onderneem om het groepsklimaat te bevorderen?	24
<u>Hoofdstuk 4: Conclusie</u>	<u>28</u>
conclusie onderzoeksvraag	
kritische kanttekeningen	
aanbevelingen	
<u>Hoofdstuk 5: Persoonlijke reflectie</u>	<u>31</u>
reflecteren op mijn leerproces	
metafoor voor mijn leerproces	
uitspraak Einstein	
<u>Literatuurlijst</u>	<u>33</u>
boeken	
internet	
<u>Bijlage</u>	<u>34</u>
resultaten sociogram	
enquêtes	
klimaatschaal	

Samenvatting

Een positief groepsklimaat is zeer belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Een aangenaam klimaat in de groep heeft positieve invloed op het leer- en leefklimaat in de klas. Een positief groepsklimaat voorziet in de basisbehoeften van kinderen, het draagt bij aan de behoefte van en de behoefte aan sociale acceptatie en waardering van en naar andere. Een kind kan pas tot leren komen als het groepsklimaat goed is. Het is daarom van groot belang dat de leerkracht aandacht besteedt aan het bevorderen van een prettig pedagogisch klimaat in de groep.

Om als groepsleerkracht te werken aan het verbeteren van het groepsklimaat is het vooral van belang dat zij zich bewust zijn van hun eigen handelen. Alles wat de leerkracht doet, of juist niet doet heeft invloed op het groepsklimaat. Ze hebben een voorbeeldfunctie naar de kinderen toe, en zouden het gewenste gedrag moeten laten zien dat ze van de leerlingen verwachten.

De basis van een positief klimaat is de relatie tussen de leerkracht en het kind. Kinderen hebben behoefte aan veiligheid, geborgenheid en zekerheid, de leerkracht werkt aan het verbeteren van het groepsklimaat door aan te sluiten bij deze behoeften. Naast de basisbehoeften is een goede communicatie ook van groot belang. Met behulp van interventies, en het stellen van duidelijke normen, waarden, afspraken en regels in de groep leveren leerkrachten een bijdrage aan het bevorderen van een positief klimaat.

In dit onderzoek ga ik op zoek naar de mogelijkheden om het groepsklimaat in mijn stageklas te verbeteren. Met behulp van mijn onderzoeksvraag en de daarbij behorende deelvragen verdiep ik me in het bevorderen van een positief klimaat in de groep. Ik zet verschillende onderzoeksmethoden in, om een zo compleet mogelijk beeld te geven van de mogelijkheden die leerkrachten hebben om een bijdrage te leveren aan een positief groepsklimaat in de klas.

Inleiding

Dit onderzoek is ontwikkeld naar aanleiding van een gevoel van ongenoegen over het groepsklimaat in mijn stageklas. Het onderzoek is uitgevoerd in groep 6 op een reguliere school. Op het moment dat ik mijn onderzoek start, telt de groep 31 kinderen. Het is een grote en drukke groep en de kinderen hebben zeer uiteenlopende kwaliteiten en onderwijsbehoeften. Aan het begin van mijn stageperiode merkte ik dat er niet altijd sprake was van een positief groepsklimaat. Ik kwam tot deze conclusie door; het gedrag van de kinderen te observeren; in gesprek te gaan met collega's; en het afnemen van een sociogram en klimaatschaal. Een aantal kinderen werd verstoten in de groep, ze werden buitengesloten of zelfs gepest. Ik ben een leerkracht die zeer veel waarde hecht aan het welbevinden van kinderen. Op de Pabo heb ik al vroeg in de opleiding ervaren hoe belangrijk het is dat kinderen zich prettig voelen in een groep. Ik ben van mening dat kinderen pas tot optimaal leren kunnen komen als ze zich veilig en gewaardeerd voelen in een groep. Door deze persoonlijke visie ben ik tot de volgende onderzoeksvraag gekomen;

Hoe kan ik als groepsleerkracht werken aan het verbeteren van het groepsklimaat in de klas, wat kan ik doen om een positief klimaat te bevorderen?

Ik streef erna om me verder te ontwikkelen in het verbeteren van het groepsklimaat. Om dit te realiseren ga ik onder andere op zoek naar de mogelijkheden om een positief klimaat te bevorderen.

In *hoofdstuk 1* vindt u de context van mijn verlegenhedsituatie. Aan de hand van deze verantwoording stel ik mijn onderzoeksvraag en de daarbij behorende deelvragen op. Het theoretisch kader is verweven met de context, ik geef hierin mijn gekozen definitie van een groep en een positief groepsklimaat.

Het onderzoeksplan dat ik heb opgesteld om antwoord te vinden op mijn onderzoeksvraag is te vinden in *hoofdstuk 2*. Ik beschrijf hier hoe ik via verschillende invalshoeken en daarbij behorende onderzoeksinstrumenten antwoord probeer te vinden op mijn onderzoeksvraag.

In *hoofdstuk 3* vindt u de onderzoeksresultaten waarmee ik antwoord heb proberen te geven op mijn deelvragen. U vindt hier o.a. literatuuronderzoek, resultaten de afgenomen sociogram, de klimaatschaal en enquêtes. Verder beschrijf ik welke effecten de stappen die ik heb onderneem om het groepsklimaat te bevorderen hebben gehad.

De conclusie op de deelvragen en mijn onderzoeksvraag vindt u in *hoofdstuk 4*. U kunt hier ook de kritische kanttekeningen lezen die ik heb gemaakt n.a.v. mijn onderzoek. Ik sluit dit hoofdstuk af met een 3-tal aanbevelingen voor een vervolgonderzoek.

In *hoofdstuk 5* vindt u mijn persoonlijke reflectie. Ik reflecteer op mijn eigen leerproces en het behaalde eindresultaat. Ik beschrijf hoe ik het werken aan dit onderzoek heb ervaren door het jaar heen, en wat het mij heeft opgeleverd.

Ik respecteer de privacy van de kinderen in mijn stagegroep, de namen van de kinderen in dit onderzoek zijn fictief. Ik gebruik het gehele onderzoek één naam voor hetzelfde kind.

Verantwoording:

Aan het begin van mijn stageperiode in groep 6 heb ik een sociogram afgenomen in mijn groep. Dit was n.a.v. een opdracht die ik moest uitvoeren op de Fontys. De opdracht had als onderwerp de sociaal-emotionele ontwikkeling, en pedagogische en gedragsproblemen bij kinderen. Ik schrok van de resultaten omdat een aantal kinderen als verstoten uit het onderzoek kwam. Verder merkte ik dat de onderlinge sfeer in de groep niet altijd even goed was. Sommige kinderen werden buitengesloten of zelfs gepest.

Ik vind een positief groepsklimaat erg belangrijk. Ik ben van mening dat kinderen pas tot leren kunnen komen als ze zich veilig voelen in een groep. Uit het vele onderzoek naar de kenmerken van de klas als groep, komt naar voren dat een positief groepsklimaat ('goede sfeer') leidt tot een positieve zelfwaardering en tot goede schoolprestaties van de individuele leerlingen. Als leerkracht wil je dat het kind zich veilig voelt, zodat opnieuw het belang van het creëren van een goed groepsklimaat op de voorgrond komt (*Donkers, 2008*). Een goed groepsklimaat draagt eraan bij dat leerlingen zich geaccepteerd voelen, ze weten dat ze ergens bijhoren en dat geeft een gevoel van veiligheid. Stevens beschrijft dit als de behoefte aan relatie, het is één van de drie basisbehoeften waaraan moet worden voldaan om tot ontwikkeling en leren te komen. Leerlingen moeten zich veilig voelen in de groep en weten dat anderen voor hen beschikbaar zijn als dat nodig is, dit geldt in het bijzonder voor de leraar (*Visser, 2005*). Dit is de reden dat ik ervoor heb gekozen om het groepsklimaat in mijn groep verder te onderzoeken. Hierbij ga ik op zoek naar handvatten om het groepsklimaat te bevorderen, en wil ik onderzoeken welke stappen ik als leerkracht moet nemen om tot een positief groepsklimaat te komen.

Verlegenheidsituatie:

- Ik onderzoek het groepsklimaat in de groep omdat ik wil weten hoe de verhoudingen liggen zodat ik hier als leerkracht op kan inspelen. Ik wil het groepsklimaat verbeteren zodat kinderen zich veilig en geaccepteerd voelen in de klas.
- Ik onderzoek het verloop van groepsprocessen en vergelijk deze met de groepsprocessen in mijn groep omdat ik wil weten hoe de onderlinge relaties zijn tussen de kinderen. Dit helpt mij in het bevorderen van een positief groepsklimaat.
- Ik onderzoek de mogelijkheden om het groepsklimaat te bevorderen omdat ik wil weten hoe ik dit kan aanpakken en zodat ik meerdere opties heb die ik kan uitproberen in mijn groep.

Om dit te onderzoeken is het belangrijk om te achterhalen en formuleren wat ik versta onder een groep en een positief groepsklimaat. Ik ben op zoek gegaan naar literatuur die mijn persoonlijke visie hierop onderbouwd;

Wat is een groep?

Wanneer we over een 'groep' spreken, betekent dit volgens *Schmuck en Schmuck (1980)* dat de groepsleden elkaar onderling beïnvloeden. Als mensen samen zijn maar geen invloed op elkaar uitoefenen, is er geen sprake van een groep in de echte betekenis van het woord. De Groepsleden hebben soms verschillende doelen, deze zijn soms tegenstrijdig met elkaar waardoor er conflicten kunnen ontstaan tussen de individuen. Sommige leerlingen zijn bijvoorbeeld vooral gericht op een individuele prestatie, maar worden toch gedwongen om zich aan te passen aan het ritme van de groep. Het ene kind werkt beter samen in een groep dan een ander, dit is iets waar de leerkracht op moet inspelen.

Ik ben op zoek gegaan naar de definitie van de term *groep*. Ik kwam er al snel achter dat er meerder sociaalwetenschappers zijn die hier verschillende meningen over hebben. In het boek: 'Groepsdynamica, theorie en vaardigheden' worden de 7 meest gebruikte definities van de term groep beschreven;

1. **Doelen** → een verzameling mensen die gezamenlijk een bepaald doel willen bereiken
2. **Interdependentie** → een verzameling individuen die op een bepaalde manier van elkaar afhankelijk zijn. Er is hier pas sprake van een groep als een bepaalde gebeurtenis alle individuen beïnvloedt.
3. **Interactie** → een verzameling individuen die directe contacten met elkaar onderhouden. Er is hier pas sprake van een groep als er geen interactie plaatsvindt.
4. **Perceptie van groepslidmaatschap** → een sociale eenheid waarbij de personen zichzelf als lid van een groep beschouwen. Er is hier pas sprake van een groep als de betrokkenen zichzelf als een deel van de groep zien.
5. **Gestructureerde relaties** → een verzameling individuen waarvan de interactie door een aantal rollen en normen gestructureerd worden.
6. **Wederzijdse beïnvloeding** → een verzameling individuen die elkaar beïnvloeden. De leden gaan op een zodanige manier met elkaar om dat elke individu de anderen beïnvloedt en door elk ander lid beïnvloed wordt.
7. **Motivatie** → een verzameling individuen die zich door zich te verenigen bepaalde doelen willen bereiken. Individen vormen alleen een groep met andere als zij door een persoonlijke reden gemotiveerd worden om een groep te vormen (*Johnson, 2008*).

De literatuur heeft veel overeenkomsten, ik ben van mening dat wanneer we over een 'groep' spreken het vooral gaat over een groep mensen die op een bepaalde manier invloed heeft op elkaar. *Schmuck en Schmuck* definiëren een groep als een verzameling mensen met verschillende doelen terwijl *Johnson en Johnson* uitgaan van een verzameling mensen met een gezamenlijk doel. Ik denk dat een combinatie van deze definitie van toepassing is in het onderwijs. Elk kind heeft persoonlijke leerdoelen, maar als groep kun je aan een gezamenlijk doel werken. Als leerkracht is het voor mij van belang dat ik het verschil hierin herken.

In het boek: 'grip op de groep' staat naar mijn mening de beste samenvattende omschrijving van een groep. *Engelen (2010)* gaat uit van een aantal kenmerken die betrekking hebben op;

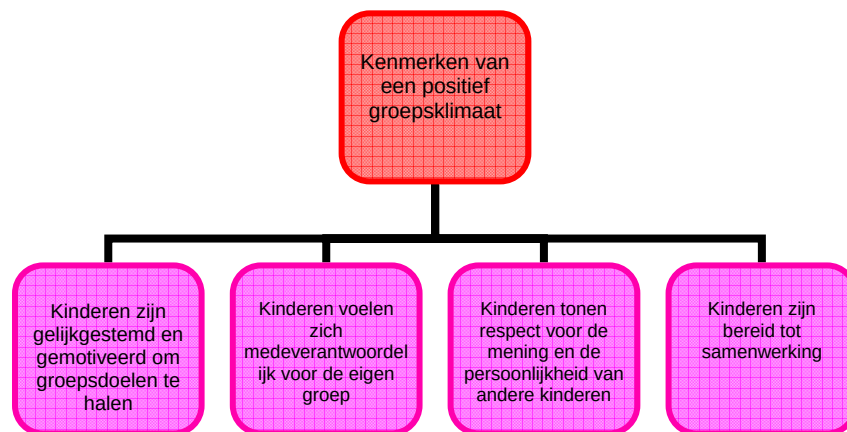
- relaties;
- rollen;
- groepsnormen.

Binnen elke groep heb je te maken met relaties. De kinderen zijn op de een of andere manier met elkaar verbonden. Daarnaast heb je altijd te maken met het ontstaan van rollen binnen de groep. Welke rollen er ontstaan in een groep, hangt af van het feit of er een positieve of negatieve sfeer heerst. Als laatste kenmerk van een groep staan de groepsnormen. Deze regels worden door de groep opgesteld en ze zullen hier de rest van het jaar mee functioneren. De groepsnormen zijn van invloed op de relaties, het pedagogische klimaat en de sfeer in de groep (*Engelen, 2010*).

Wat versta ik onder een positief groepsklimaat?

Volgens *Engelen (2010)* is er sprake van een positieve groepsklimaat als er positieve groepsnormen aanwezig zijn in een groep. Voorbeelden van deze normen en waarden zijn; respect hebben voor elkaar; samenwerken, omgaan met verschillen, positieve communicatie en het bieden van veiligheid. Een positieve groep heeft een positieve invloed op het leer- en leefklimaat in de groep. De leerlingen voelen zich op

hun gemak en kunnen meer zichzelf zijn dan in een negatieve groep. Engelen (2010) gaat uit van de volgende kenmerken van een positief groepsklimaat;

(Engelen,2010).

Buiten de normen en waarden in een groep is ook de sociale sfeer die een leerkracht weet te scheppen van belang. Bij een positief groepsklimaat hoort een warm emotionele omgeving. De leerkracht is in staat om orde te houden en maakt hierbij gebruik van de *gezagsgeleide* aanpak. De leerkracht heeft de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor wat zich in de groep afspeelt, maar laat daarbinnen dingen aan de kinderen over. Binnen een positief groepsklimaat zijn de afspraken duidelijk, de kinderen weten aan welke regels ze zich moeten houden en kennen de consequenties bij overtreding van deze regels. Op deze manier krijgen de kinderen eigen verantwoordelijkheid, maar kunnen ze toch terugvallen op het overwicht van de leerkracht (Kohnstamm,2002).

Onderzoeksvraag:

Hoe kan ik als groepsleerkracht werken aan het verbeteren van het groepsklimaat in de klas, wat kan ik doen om een positief klimaat te bevorderen?

Deelvragen:

Om zo goed mogelijk antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag heb ik deelvragen opgesteld. Ik zet verschillende onderzoeksmiddelen in om antwoord te geven op de deelvragen. Ik maak hierbij gebruik van; bevragen, lezen en observeren. Hieronder noem ik de deelvragen die aansluiten bij mijn onderzoeksvraag;

1. Hoe liggen de groepsverhoudingen in de klas?
2. Op welke manieren kun je een groepsklimaat beïnvloeden?
3. Wat zijn de fasen van het groepsproces?
4. wat is van invloed op het groepsklimaat, welke rol heeft die op de kinderen?
5. Hoe was het groepsklimaat vorig jaar?
6. Zijn er acties ondernomen om het groepsklimaat te verbeteren, zo ja welke?
7. Hoe denken de kinderen zelf over het groepsklimaat in de klas?
8. Welke effecten hebben de stappen die ik onderneem om het groepsklimaat te bevorderen?

Hoofdstuk 2: Onderzoeksplan

Keuze onderzoeksmiddelen:

Onderzoek kun je op veel verschillende manieren doen, met behulp van diverse methoden. Bovendien zijn er allerlei technieken beschikbaar die je, afhankelijk van de methode die je kiest, kunt toepassen. (Kallenberg, 2007) Ook mijn eigen persoonlijk visie op onderwijs en mijn eigen overtuigingen en ideeën over het onderzoek zijn van invloed op de keuze voor een methode en/of onderzoekstechniek. *Ik heb de onderstaande onderzoeksmiddelen bepaalt:*

- Het afnemen van een sociogram bij de kinderen
- Het afnemen van de klimaatschaal bij de kinderen
- Bestuderen van literatuur en artikelen over het groepsklimaat.
- Bestuderen van artikel over de fasen van het groepsproces.
- Gesprekken voeren met kinderen
- Gesprekken voeren met de leerkrachten
- Afnemen van een vragenlijst bij de leerkrachten

Uitwerking van deelvragen:

Onderzoeksplan		
1. Hoe liggen de groepsverhoudingen in de klas?		
Hoe ga ik dit onderzoeken?	Bij wie ga ik dit onderzoeken?	Wanneer ga ik dit onderzoeken?
Ik ga dit onderzoeken met behulp van een Sociogram. De kinderen noemen 3 klasgenoten met wie ze wel/niet graag samen spelen/werken. A.d.h.v. de resultaten krijg ik een beter beeld van de groepsverhoudingen in de klas.	Bij alle 31 kinderen uit groep 6a	oktober 2010
2. Op welke manieren kun je een groepsklimaat beïnvloeden?		
Hoe ga ik dit onderzoeken?	Bij wie ga ik dit onderzoeken?	Wanneer ga ik dit onderzoeken?
Ik ga dit onderzoeken met behulp van een <i>literatuuronderzoek</i> . Ik gebruik hierbij recente en passende literatuur over groepsklimaten. Ik ga op zoek naar mogelijkheden om het groepsklimaat positief te beïnvloeden.	Ik gebruik de volgende literatuur bij deze deelvraag; • <i>Omgaan met de groep</i>. A, Donkers. • <i>Begeleiden van groepen</i>. J, Remmerswaal. • <i>Vakbekwaam onderwijzen</i>. B. Bongaards & J. Sas. • <i>Meer dan onderwijs</i>. E. Alkema & W. Tjerkstra	november 2010

3. Wat zijn de fasen van het groepsproces?		
<i>Hoe ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Bij wie ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Wanneer ga ik dit onderzoeken?</i>
Ik ga dit onderzoeken met behulp van een literatuuronderzoek . Ik ga het artikel De gelezen literatuur koppel ik aan de praktijk situatie zodat ik een beter beeld krijg van het verloop van groepsprocessen.	Ik gebruik de volgende bronnen bij deze deelvraag; • <i>Forming, storming, norming en performing in groups</i> B.W. Tuckman • http://mens-en-samenleving.infonu.nl	november 2010
4. Wat is van invloed op het groepsklimaat, welke rol heeft die op de kinderen?		
<i>Hoe ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Bij wie ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Wanneer ga ik dit onderzoeken?</i>
Ik ga dit onderzoeken met behulp van een literatuuronderzoek . Ik gebruik hierbij recente en passende literatuur over de invloed van het groepsklimaat en koppel dit aan de praktijk	Ik gebruik de volgende literatuur bij deze deelvraag; • <i>Grip op de groep</i>. R. Engelen. • <i>Groepsdynamica, theorie en vaardigheden</i>. D.W. Johnson & F.P. Johnson • <i>Overdenken en doen</i>. L.M. Stevens	
5. Hoe was het groepsklimaat vorig jaar?		
<i>Hoe ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Bij wie ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Wanneer ga ik dit onderzoeken?</i>
Ik ga dit onderzoeken met behulp van een enquête . Ik laat de leerkrachten van vorig jaar een vragenlijst invullen. Ik wil hiermee achterhalen wat er tot nu toe gedaan is om het groepsklimaat te verbeteren.	Bij de leerkrachten van vorig jaar; - I.K - F.G.	februari 2011
6. Zijn er acties ondernomen om het groepsklimaat te verbeteren, zo ja welke?		
<i>Hoe ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Bij wie ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Wanneer ga ik dit onderzoeken?</i>
Ik ga dit onderzoeken met behulp van een enquête . Ik laat de leerkrachten van vorig jaar een vragenlijst invullen. Ik wil hiermee achterhalen hoe het groepsklimaat vorig jaar was.	Bij de leerkrachten van vorig jaar; - I.K - F.G.	februari 2011
7. Hoe denken de kinderen zelf over het groepsklimaat in de klas?		
<i>Hoe ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Bij wie ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Wanneer ga ik dit onderzoeken?</i>
Ik ga dit onderzoeken met behulp van een vragenlijst in de vorm van de klimaatschaal. De resultaten van de klimaatschaal geeft mij zicht op de meningen van de kinderen over;	❖ Bij alle 31 kinderen uit groep 6a ❖ Leerkracht van groep 6a + mijn mentor - H.A.	oktober 2010

❖ kwaliteit onderlinge leerling-relaties ❖ sfeer in de klas ❖ orde in de klas ❖ interactie leerkracht-leerling Daarnaast neem ik een enquête af bij mijn mentor H.A..		
8. Welke effecten hebben de stappen die ik onderneem om het groepsklimaat te bevorderen?		
<i>Hoe ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Bij wie ga ik dit onderzoeken?</i>	<i>Wanneer ga ik dit onderzoeken?</i>
Ik ga dit onderzoeken met behulp van een observatie . Tijdens het observeren let ik op hoe de kinderen zich gedragen in interactie met de leerkracht en andere kinderen. Ik observeer de kinderen zowel in vrije situaties als in onderwijsleersituaties. Ik voer gesprekken met de kinderen, ouders en leerkrachten en neem een enquête af om eventuele effecten te achterhalen.	❖ Bij alle 31 kinderen uit groep 6a ❖ Leerkracht van groep 6a + mijn mentor - H.A.	april 2011

Hoofdstuk 3: Onderzoeksresultaten

Ik heb de verschillende deelvragen onderzocht. Uit deze onderzoeken zijn de onderzoeksresultaten ontstaan die ik hieronder benoem. Ik heb gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmiddelen, deze middelen benoem ik in de uitwerking van de onderzoeksresultaten.

1. Hoe liggen de groepsverhoudingen in de klas?

Sociogram

Ik heb een Sociogram afgenomen bij de kinderen uit groep 6a. Het Sociogram geeft testresultaten van 2 onderdelen namelijk; sociaal (met wie spelen de kinderen wel/niet graag samen) en werkgerelateerd (met wie werken de kinderen wel/niet graag samen).

Daarnaast geeft de test mij een beter beeld van;

- kinderen die positief voor elkaar kiezen
- kinderen die negatief voor elkaar kiezen
- negatief-positief gevallen -het eerste kind heeft de tweede negatief gekozen en het tweede kind de eerste positief.
- kinderen die populair zijn in de groep
- kinderen die verstoten zijn in de groep
- kinderen die geen enkele keer positief zijn gekozen
- kinderen die geen enkele keer negatief zijn gekozen

De door de kinderen ingevulde sociogram vindt u in bijlage 1.

Hieronder heb ik de resultaten van de sociogram uitgewerkt:

De Sociogram laat zien hoe de groepsverhoudingen in de klas liggen. Het is duidelijk te zien dat een aantal kinderen verstoten is. Één van de kinderen werd zelfs 18x negatief gekozen bij het onderdeel werkgerelateerd en 17x keer negatief op sociaal. Dit staat niet in verhouding met het meest populaire kind dat 8x positief werd gekozen. Wat mij ook opvalt is dat er veel negatief-positief gevallen voorkomen. Dit zou kunnen betekenen dat de kinderen uit de groep niet goed weten door welke kinderen ze wel/niet aardig worden gevonden. Buiten het feit dat een aantal kinderen verstoten is, zie ik in de testresultaten ook dat sommige kinderen geen elke keer positief worden gekozen. Deze kinderen zijn niet verstoten (ze worden namelijk ook niet negatief gekozen) maar lijken eerder genegeerd te zijn door de andere kinderen.

Uit de testresultaten blijkt dat het in mijn stagegroep gaat om een **centraal gestructureerde groep**; Deze groep wordt gekenmerkt doordat een groot aantal leerlingen slechts een klein clubje klasgenoten noemt op de vraag welke leerlingen ze aardig vinden; de andere leerlingen worden gewoonweg genegeerd (*Donkers, 2008*).

2. Op welke manieren kun je een groepsklimaat beïnvloeden?

Literatuuronderzoek

Het is niet eenvoudig om alle kenmerken te omschrijven, die het tot stand komen van een positief klimaat in de hand werken. Leerlingen en leraren kiezen elkaar niet, de samenstelling van een klas is meestal toevallig en het is moeilijk te voorzien welke kinderen de taak van de leider aannemen. Je weet niet of er subgroepen in de klas zullen ontstaan en of deze een stimulerende of een remmende invloed op de hele klas uitoefenen. Een bestaande groepssfeer kan gewijzigd worden, de leerkracht speelt hierbij een grote rol. Om een zo'n compleet mogelijk antwoord te krijgen op deze deelvraag heb ik verschillende literatuur bestudeerd. Volgens *Remmerswaal (2006)*, *Donkers (2008)* en *Bongaards (2000)* kan de leerkracht het groepsklimaat op de volgende manieren beïnvloeden;

- **bevorderen van veiligheid en vertrouwen**
- **begeleiden van sociale leerprocessen**
- **duidelijke regels en afspraken maken met de leerlingen**

Bevorderen van veiligheid en vertrouwen:

Je kan als leerkracht m.b.v. interventies werken aan het gevoel van veiligheid en vertrouwen bij kinderen. Dit gebeurt op diverse niveaus van groepsfunctioneren;

Interventies op inhoudsniveau:

- aansluiten bij het niveau van de groep
- aansluiten bij de kennis die al aanwezig is (wat kan het kind wél)
- heldere informatie vooral over doelstelling en taak van de groep, goede voorlichting vooraf.

Interventies op procedureniveau:

- afspraken maken met de groep over regels en omgangsvormen
- (in begin) veilige werkvormen aanbieden
- tijd nemen voor kennismaking
- aanpassen van programma aan situatie (storingen hebben soms voorrang)
- tussentijds evalueren en bijstellen van programma
- werken in subgroepen (in het begin voelen kinderen zich veiliger in een groep)

interventies op interactieniveau:

- betrokkenheid en interesse tonen in de kinderen
- de groep laten zoeken naar gemeenschappelijkheden
- respecteren en bewaken van grenzen
- zelf model staan voor respect en ruimte in de communicatie.
- metacommunicatie; een gesprek over hoe de onderlinge communicatie verloopt en over hoe de onderlinge verhoudingen in de groep liggen.
- stimuleren dat kinderen rechtstreeks op elkaar reageren

interventies op bestaansniveau:

- jezelf als kwetsbaar en open opstellen
- integriteit tonen
- authentiek en echt zijn
- erkenning geven; waardering uitspreken
- gebruik maken van humor (*Remmerswaal,2006*).

Begeleiden van sociale leerprocessen:

Stimuleer als leerkracht dat leerlingen gezamenlijke doelen formuleren, om spanningen te herkennen en op te lossen. Laat kinderen afspraken maken en compromissen sluiten. Groepen die samenhangen en dus cohesie vertonen werken beter samen dan groepen waar dit niet het geval is. Het meewerken aan een gemeenschappelijk doel leidt tot voldoening (*Donkers,2008*).

Duidelijke regels en afspraken maken met de leerlingen:

Het is belangrijk dat er in een groep een aantal duidelijke afspraken worden gemaakt met de kinderen. Deze afspraken en regels zorgen ervoor dat de klas een omgeving wordt waar het leren optimaal kan plaatsvinden en waar kinderen zich veilig voelen als individu van de groep. Je beïnvloedt het groepsklimaat met het maken van regels. Veel van de regels worden gemaakt door de leerkracht, maar ook de ideeën van de kinderen zijn waardevol. Als kinderen meedenken bij het opstellen van de regels zullen ze meer moeite doen om zich aan deze afspraken te houden. De kinderen zullen niet achter alle regels staan. Als leerkracht geef je dan hooguit je redenen voor het maken van de regel. De leerkracht is eindverantwoordelijk in de groep, en stelt regels en afspraken op waarvan hij/zij denkt dat deze nodig zijn om een goed groepsklimaat creëren.

Bij het opstellen van de regels en het bevorderen van een goed groepsklimaat gaan *Bongaards & Sas (2000)* uit van 7 basisregels waar je van uit zou moeten gaan:

1. je werkt in de groep volgens de gemaakte afspraken
2. kinderen vragen hulp als ze ergens niet uit komen
3. kinderen gaan op een prettige manier met elkaar om
4. leerlingen helpen elkaar als dat mag en kan
5. leerlingen zijn voorzichtig met de spullen van zichzelf, anderen en van school en zorgen ervoor dat gebruikte materialen worden opgeruimd
6. kinderen brengen een ander of zichzelf niet in gevaar
7. in de groep storen we een ander niet.

Als leerkracht heb je een voorbeeldfunctie. Het gedrag van de leerkracht is een permanent aanwezig voorbeeld van de regels waaraan iedereen in de groep zich moet houden. Hier moet je je als leerkracht voortduren bewust van zijn. Door goede regels en het onderhouden daarvan, is het scheppen van een goed groepsklimaat mogelijk (*Bongaards, 2000*).

In het boek: 'Meer dan onderwijs' beschrijven Alkema en Tjerkstra (2006) zeer volledig de mogelijkheden tot het beïnvloeden van het groepsklimaat. Zij zien de volgende aspecten van belang bij het creëren van een positief groepsklimaat;

- **Ordelijke en functionele leeromgeving;**
zorg als leerkracht voor een ordelijke en functionele leeromgeving. Het is voor kinderen prettig om te weten *waar* alles in het lokaal staat (ordelijk) en *waarom* het daar staat (functioneel). Dit geeft een gevoel van **veiligheid**
- **Respect;**
zorg er als leerkracht voor dat je in gedrag en taalgebruik respect toont voor de kinderen. Dit is een belangrijk onderdeel in het opbouwen en verdiepen van de relatie met kinderen. Als kinderen zich geaccepteerd en gewaardeerd voelen **verstevigd** dit het **zelfbeeld** en voelen kinderen zich prettiger in de groep.
- **Onderling respect;**
als leerkracht moet je ook het onderlinge respect tussen kinderen bevorderen. Als kinderen door klasgenoten worden geaccepteerd voelen ze zich een deel van de groep. Dit heeft invloed op het **functioneren**
- **Zelfvertrouwen;**
de leerkrachten ondersteunen het zelfvertrouwen van de kinderen. Door kinderen het gevoel te geven dat ze iets kunnen (competentiegedachte van *Stevens*), **stimuleer** je de **ontwikkeling van de kinderen**.
- **Omgangsregels;**
zorg voor duidelijke omgangsregels zowel in de klas als binnen de school. Het is voor kinderen niet prettig als regels van een bepaald persoon afhangen. Als kinderen bij de ene juf iets wel mogen maar bij een andere juf niet, zorgt dit voor onzekerheid en een onveilig gevoel. Duidelijk omgangsregels zorgen voor **zekerheid** en een gevoel van **veiligheid**

- **Structuur;**
zorg als leerkracht voor dat er structuur is in de groep. Een goede structuur in lesgeven, lesrooster, afspraken, materiaalbeheer, etc. biedt **zekerheid** aan de kinderen. De kinderen weten waar ze aan toe zijn.
- **Uitdagende leeromgeving;**
de leerkrachten zorgen voor een uitdagende leeromgeving. Kinderen moeten worden uitgenodigd en uitgedaagd om te leren. Als kinderen worden uitgedaagd hebben ze meer plezier in het leren, dit stimuleert **de leerontwikkeling** van de kinderen.
- **Zelfstandigheid/verantwoordelijkheid;**
zorg er als leerkracht voor dat je kinderen stimuleert om zich te ontwikkelen in hun zelfstandigheid. Daag de kinderen uit en laat ze eigen verantwoordelijkheid nemen. De kinderen ervaren **onafhankelijkheid** (autonomie), dit is één van de drie basisbehoeften van Stevens (*Alkema & Tjerkstra, 2006*).

3. Wat zijn de fasen van het groepsproces?

Literatuuronderzoek

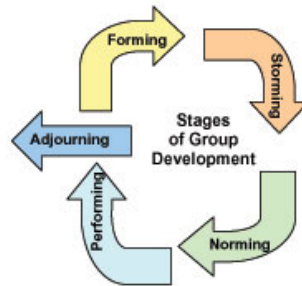
Er zijn verschillende modellen die beschrijven hoe groepsprocessen in zijn werk gaat. Om een goed beeld te krijgen van de fasen in het groepsproces heb ik literatuuronderzoek gedaan naar de volgende modellen;

- Model van Tuckman (1965)
- Model van Garland, Kolodny & Jones (1965)
- Model van Arrow e.a (2004)
- Model van Schutz (1966)

In de onderzoeksresultaten heb ik de literatuur opgenomen die voor mijn onderzoek en in mijn situatie van belang is geweest.

Model van Tuckman (1965)

Als een nieuwe groep bijeenkomt doorloopt deze groep 5 fasen. Deze fasen worden forming, storming, norming, performing en termination genoemd.

Hieronder werk ik de verschillende fasen uit, ik beschrijf wat voor mij van belang is en hoe ik deze fasen terug zie in mijn stagegroep;

Fase 1: forming ± 2 weken

De groep start als een verzameling van losse individuen die aarzelend proberen een groep te vormen. Er ontstaan interactiepatronen; welke kinderen zeggen veel en welke weinig, wie stellen vooral vragen en wie geven antwoorden etc. Het lijkt misschien alsof men al met het doel bezig is, maar de manier waarop gesproken wordt is belangrijker dan de inhoud.

→ Doordat ik pas midden september aanwezig was in de groep heb ik deze fase niet gezien in mijn stagegroep. Ik weet dat deze groep niet van leden is veranderd sinds vorig jaar. Het was in deze groep dus al duidelijk welke kinderen veel zeggen en welke weinig.

Fase 2: storming ± 2 weken

In deze fase zijn de grenzen van de veiligheid verkend. Resultaten van deze fase kunnen zijn:

- de klas is een *positief samenwerkende groep* geworden. Er is een hiërarchie ontstaan die gebaseerd is op samenwerking. Niet op macht.
- De klas is groep geworden waar sprake is van *concurrentie en machtsstrijd*. Ieder moet zijn eigen veiligheid blijven bewaken. De hiërarchie is ontstaan en wordt in stand gehouden door: geweld en dwangmiddelen.
- De klas valt uiteen in *subgroepen* ieder met een eigen groepsproces. Het kan er nogal stormachtig aan toe gaan.
- De klas valt uiteen in één hoofdgroep en enkele losstaande outsiders (in- en outgroup). De outsiders lopen kans 'zondebokken' te worden

→ Ik ben van mening dat deze klas bestaat uit één hoofdgroep en enkele losstaande outsiders. Ik zie dat een aantal kinderen buiten de groep valt, in sommige gevallen zijn deze outsiders ook de zondebokken.

Fase 3: norming ± 2 weken

Leiders bepalen hoe men met elkaar dient om te gaan. Ze bepalen ongeschreven groepsregels of – normen.

Groepsdoel: het informele groepsdoel heeft meestal te maken met de behoefte om voor zichzelf en voor elkaar veiligheid en een tehuis te bieden. De groep schept ruimte om te experimenteren: wie ben ik en hoe kom ik over op anderen?

Groepsregels en normen: positieve groepsnormen hoeven niet persé prettig te zijn voor docenten.

Groepskenmerken: of de informele regels meer positief of meer negatief zijn voor het functioneren van de groep kan worden afgemeten aan een vijftal groepskenmerken;

1. groepsverantwoordelijkheid:

Is het ieder voor zich, of zet men zich ook voor elkaar in? Voelt men zich verantwoordelijk voor de groep?

2. wederzijds respect:

In welke mate geven groepsleden elkaar de kans om zichzelf te zijn?

3. samenwerken

Samenwerking of concurrentie?

4. besluitvorming:

Meerderheid? Wordt een minderheidsstandpunt genegeerd? Drukt één groepslid of een klein groepje de eigen mening door?

5. probleem aanpakken

Worden problemen uitgesproken of uitgevochten? Winnen de sterkste? Blijven problemen onder tafel?

Smith spreekt van een negatieve groep als degenen die in de stromingsfase de 'machtsposities' hebben veroverd, vooral negatief zijn. Groepsregels zijn vaak niet meer te veranderen. Ook als ze negatief zijn zullen de groepsleden zich aan de regels houden. Er kunnen subgroepjes ontstaan, die zich niet houden aan de groepsregels maar meer is niet mogelijk. Elke keer dat een groep na een onderbreking opnieuw bijeenkomt doorloopt het de eerste drie fasen van het groepsproces, ook al duurt het soms maar heel kort.

→ de literatuur benoemt dat de eerste drie fasen elke keer dat een groep opnieuw bijeenkomt wordt doorlopen. Ik ben hier kritisch over. De kinderen hebben meerdere vakanties in het jaar. Ik ben van mening dat het voor de kinderen duidelijk is hoe de groepsverhoudingen liggen, en zie deze fasen niet terug op het moment dat de kinderen weer naar school moeten.

Fase 4: performing de rest van het schooljaar

Als de eerste drie fasen doorlopen zijn is de groep klaar om te gaan werken aan het groepsdoel. Deze fase is in een klas in het onderwijs de langste fase. Tijd om tot uitvoering, 'performing' over te gaan. In deze fase moet de productiviteit zijn hoogtepunt krijgen.

Van de eerste drie fasen is afhankelijk hoe de groep verder gaat. Samenwerken of concurrentie? In een nieuwe groep komt deze fase ongeveer na 2 maanden tot stand. Soms kunnen tijdens deze fase de eerdere drie fasen nog eens kort terugkomen. Dit kan komen door bijvoorbeeld veranderingen in de samenstelling, een gebeurtenis etc.

→ Ik vind deze fase vooral interessant voor mijn groep omdat een verandering in samenstelling of gebeurtenis de groepsdynamica kan veranderen. Na de carnavalsvakantie is er een nieuwe leerling in de groep gekomen, ook is de moeder van één van de leerlingen ernstig ziek geworden. Ik heb de kinderen geobserveerd en de verschillende fasen in het groepsproces proberen te herkennen. Ik zie duidelijk verschil in fase 4. Het groepsdoel is positiever doordat de kinderen elkaar steunen. Het nieuwe meisje wordt door een subgroep opgenomen, en alle kinderen tonen medeleven naar het meisje waarvan de moeder ernstig ziek is.

Fase 5: termination/adjourning alleen groep 8 ± 2 weken

Tegen het eind van het schooljaar treedt de laatste fase in: termination/adjourning. De beëindiging van de groep, de groep wordt opgesplitst. In groepen die na de zomervakantie weer samenkomen, wordt deze fase overgeslagen of niet bewust beleefd. In groep 8 wordt deze fase het meest bewust ervaren.

→ Deze fase is nog niet doorlopen in mijn stagegroep. De groep is vorig schooljaar na de zomervakantie weer samengekomen. Aan het eind van dit schooljaar zal de groep wel worden opgedeeld. Deze laatste fase zal dan mogelijk plaatsvinden (Smith, 2005).

Model van Garland, Kolodny & Jones (1965)

Binnen dit model zijn ook vijf fasen te onderscheiden, namelijk;

- 1) pre-affiliation; de kinderen kijken naar de mogelijkheid om een groep te vormen. Er wordt besloten wel/niet bij de groep te gaan horen.
- 2) power and control; de kinderen in de groep definiëren en testen relaties binnen de groep. Subgroepen kunnen worden gevormd
- 3) intimacy; de relaties tussen de groepsleden worden sterker. Meewerken en delen wordt steeds belangrijker
- 4) differentiation; sterke samenhang en acceptatie van de persoonlijkheid van andere groepsleden
- 5) termination-separation; handhaving van de groep staat hier centraal. De groep evalueert de prestaties en valt wel of niet uit elkaar

Model van H. Arrow e.a. (2004)

Ook hier worden 5 fasen benoemd. Volgens H. Arrow e.a. is groepsprocessen een herhalende cyclus namelijk;

- 1) discontent; start wanneer de kinderen zich niet meer bij de groep voelen passen en de groep niet meer bij hun identiteit past. Deze gevoelens kunnen ontstaan bij kinderen die nieuw in een groep komen. Ze voelen zich nog geen deel van de klas.
- 2) group identification; er ontstaat enige binding met de klas.
- 3) group productivity; activiteit en energie in de groep gaan omhoog. Het gaat er vooral om hoe je als persoon kan bijdragen aan de productiviteit van de groep.
- 4) individuation; zodra de groep zijn doelen gaat bereiken, start deze fase. Kinderen willen (h)erkenning voor hun inbreng en willen een belangrijke rol hebben in de groep.
- 5) decay; de groep gaat minder energie steken in het bereiken van hun doelen en de kinderen raken minder geïnteresseerd.

Model van Schutz (1966)

Schutz geeft aan dat elke groep bepaalde problemen succesvol moet doorstaan. De problemen zijn inclusion, control en affection. In deze 3 fasen staan de volgende interpersoonlijke problemen centraal;

- 1) Inclusion; erbij horen → kinderen willen; met activiteiten meedoen, met anderen geassocieerd worden; dat anderen met hen meedoen; aan anderen vertellen dat zij voor hen belangrijk zijn
- 2) Control; autoriteit, leiderschap en dominantie → kinderen willen; dat anderen de controle en leiding hebben; ook zelf de leiding nemen
- 3) Affection; houden van, cohesie, zich verbonden voelen → kinderen willen; graag aardig gevonden worden door andere en geven anderen affectie en liefde; graag aardig tegen de andere kinderen doen

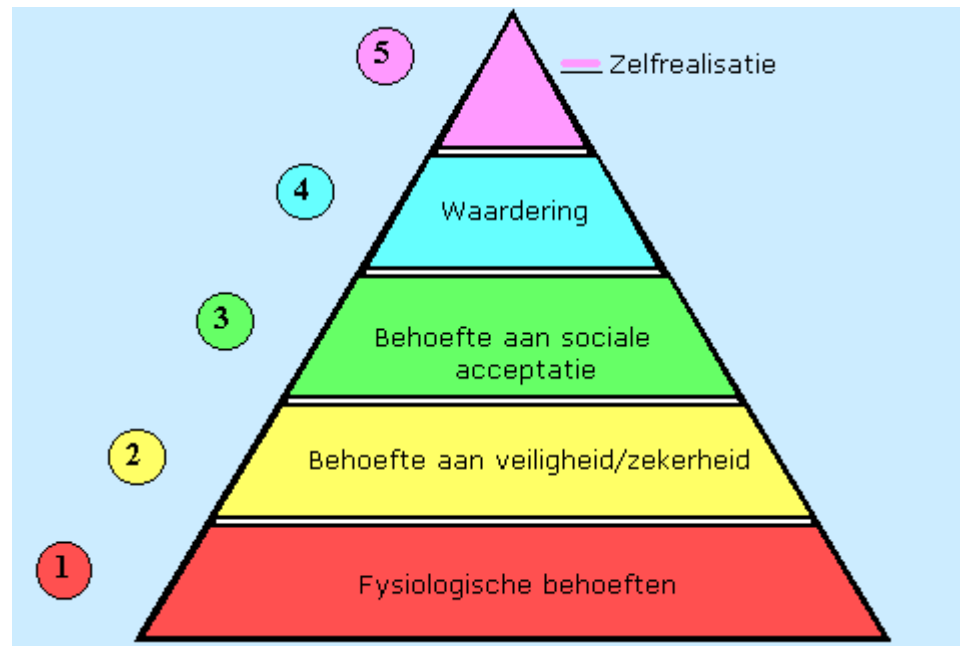
(<http://mens-en-samenleving.infonu.nl>)

De verschillende modellen hebben de overeenkomst dat ze er allemaal vanuit gaan dat een fase moet worden afgesloten voordat een nieuwe fase kan worden ingegaan. Bij elk model komt naar voren dat kinderen bewuste stappen ondernemen bij het vormen van een groep. Hierbij zijn de keuze van een kind belangrijk. Ook speelt het gevoel van veiligheid een grote rol, kinderen willen van nature ergens bijhoren. Ze willen deel uitmaken van een groep.

4. Wat is van invloed op het groepsklimaat, welke rol heeft die op de kinderen?

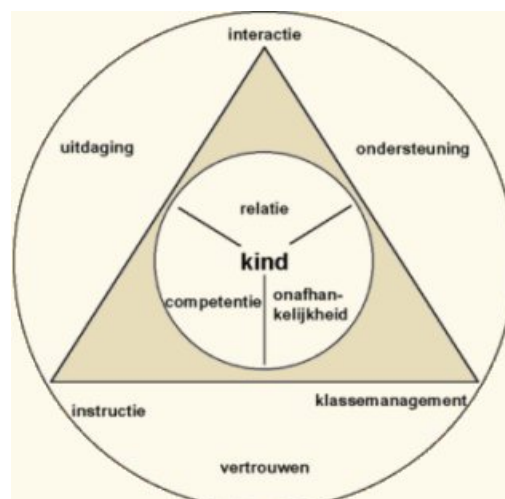
Literatuuronderzoek

Een positief groepsklimaat voorziet in de basisbehoeften van kinderen. Ieder mens heeft bepaalde behoefte waarin hij/zij wil voorzien. *Maslow* onderscheidt hierin 5 lagen;

Groepen zijn belangrijk als men aan de behoeften uit de piramide wilt voldoen. **Normen en waarden** hebben invloed op het groepsklimaat, maar zijn ook van belang voor de ontwikkeling van de kinderen. De normen binnen een groep geven de kinderen een gevoel van zekerheid. De groepen waaraan kinderen deelnemen, hebben meestal een functie in het vervullen van de behoeften aan veiligheid, sociale acceptatie en waardering. In de 3^e laag gaat het erom dat kinderen genegenheid en warmte ervaren. Ze hebben het gevoel dat ze erbij horen, en dat ze worden erkend door familie en vrienden. Pas als in deze behoefte is voorzien, komen ze in de 4^e laag terecht. Het leren gaat het beste als een leerling zich vooral in de bovenste laag van de piramide bevindt (*Engelen, 2010*).

De vorm van onderwijs is van invloed op het groepsklimaat. In de literatuur wordt regelmatig gesproken over de link tussen het omgaan met groepen en adaptief onderwijs. In deze vorm van onderwijs wordt uitgegaan van verschillen tussen leerlingen en het onderwijsaanbod wordt daarop aanpast. Binnen het adaptief onderwijs wordt uitgegaan van het APS-model;

Binnen het adaptief onderwijs staat het kind centraal, in de binnenste cirkel van het APS-model vind je de basisbehoeften. Volgens *Stevens* (1997) heeft elk kind de wil om zich te ontwikkelen, kinderen zijn van nature pro-actief. Er moet aan 3 voorwaarden worden voldaan voordat kinderen zich kunnen ontwikkelen, en tot leren kunnen komen. Het gaat om de behoeften aan relatie, competentie en autonomie.

- **Relatie;**
kinderen hebben het gevoel nodig dat ze worden aanvaard, gerespecteerd, en dat andere met hen om willen gaan. Kinderen moeten zich veilig voelen in de groep en weten dat andere er voor hen zijn als dat nodig is; dit geldt in het bijzonder voor de leerkracht. Kinderen die opgroeien in een veilige omgeving hebben meer ruimte en energie om zich op het leren te richten.
- **Competentie;**
kinderen willen zich competent voelen, ze hebben dan vertrouwen in eigen kunnen nodig. Als leerkracht moet je kinderen laten ervaren dat ze iets goed doen, en dat je positieve verwachtingen van de leerlingen hebt. De leerkracht laat kinderen succeservaringen opdoen, hiermee groeit het zelfvertrouwen. Op het moment dat wordt voldaan aan deze basisbehoefte durft een kind meer aan te pakken en leert het meer.
- **Autonomie;**
kinderen hebben de behoefte om zelf dingen te kunnen ondernemen, zonder dat ze hulp of toestemming moeten vragen. Kinderen willen zelf initiatieven en beslissingen kunnen nemen. Een kind werkt beter als hij/zij zelf invloed heeft op zijn werk. Als kinderen mogen meedenken over hun eigen onderwijs voelen ze zich meer eigenaar van het leerproces. Kinderen leren op deze manier om hun eigen manier van leren te sturen.

Als aan deze 3 basisbehoeften wordt voldaan, ontstaat een positief zelfbeeld bij het kind. De 3 basisvoorwaarden zijn voorwaarden voor een goed verloop van het onderwijsleerproces.

Daarnaast is het **gedrag van de leerkracht** van grote invloed op het groepsklimaat. In het APS-model staan op de punten van de driehoek de competenties beschreven die de leerkracht moet hebben om een pedagogisch klimaat te stimuleren. Aan leraargedrag kunnen 3 aspecten worden onderscheiden;

1. *interactie* → het gaat hier over de manier waarop de leerkracht met de kinderen omgaat en contacten met hen onderhoudt.
2. *instructie* → het gaat hier over de manier waarop de leerkracht uitleg geeft en de variatie die daarin wordt aangebracht. Ook gaat het over de manier waarop de lesmethode wordt gebruikt en de doelen die de leerkracht daarbij opstelt.
3. *klassenmanagement* → het gaat hier over de manier waarop de leerkracht het verloop van de lessen organiseert en de leeromgeving inricht (*Stevens, 1997*).

Ook het **stellen van duidelijk doelen** is van invloed op het groepsklimaat. Volgens *Johnson & Johnson (2008)* creëer je een positieve wederzijdse afhankelijkheid tussen groepsleden, als je duidelijke, operationele en relevante groepsdoelen vaststelt. Het stellen van duidelijke doelen roept betrokkenheid op bij de kinderen. Groepsdoelen moeten relevant zijn en aansluiten bij de behoeften van de kinderen. Als leerkracht is het belangrijk dat je een **goede communicatie** stimuleert, dit zorgt ervoor dat misverstanden en ongenoegen verminderen. Communicatie vormt de basis voor alle interacties in de groep. Het aanbieden van effectieve communicatievormen leidt ertoe dat kinderen hun gedachten en gevoelens op nauwkeurige en heldere manier met elkaar kunnen uitwisselen (*Johnson&Johnson, 2008*).

Volgens *Engelen (2010)* is het van belang dat kinderen zich **medeverantwoordelijk voelen** voor de eigen groep. Het heeft invloed op het groepsklimaat doordat kinderen zich verantwoordelijk voelen voor de groep waardoor ze sneller voor een positieve oplossing zullen kiezen.

Als laatste kan de **mate en manier waarop kinderen samenwerken** in een groep het groepsklimaat bepalen. De kinderen in een groep met een positieve groepsklimaat zijn bereid tot samenwerking. Samenwerken heeft invloed op het klimaat doordat kinderen leren om elkaar te helpen, dit betekent dat ze goed naar elkaar moeten luisteren. Ook is het bij een goede samenwerking van belang dat kinderen zich kunnen inleven in een ander. Kinderen moeten met elkaar onderhandelen en bijvoorbeeld niet altijd alleen hun eigen zin doordrijven. Binnen deze samenwerking is het van belang dat kinderen elkaar respecteren en dat ieder kind in de groep één of meerdere rollen vervult. De positieve groep kent de volgende 7 rollen;

Leidinggevende

- 1) gezagsdrager → vormt de mening van de groep en bewaakt het groepsdoel.
- 2) sociaal werker → bewaakt de sfeer in de groep en het welzijn van de groepsleden.
- 3) organisator → geeft in een groep direct leiding aan andere groepsleden. De organisator zorgt ervoor dat de hiërarchie binnen de groep in stand wordt gehouden.

Overige groepsleden

- 4) verkenner → nemen vaak initiatieven als duidelijk is wat de bedoeling is.
- 5) volger → zijn groepsleden die trouw doen wat er van hen gevraagd wordt.
- 6) appellant → spreekt groep aan op gevoelens van zorgzaamheid, mededogen, en verantwoordelijkheid.
- 7) joker → voorkomt dat zaken binnen de groep te 'serieus' worden en uit de hand lopen.

Bij een groep met een negatief groepsklimaat ontbreekt de *gezagsdrager*. Dit betekent dat er strijd ontstaat waardoor er geen evenwicht is in de groep. Door het ontbreken van harmonie en respect voor elkaar kan ook de *sociaal werker* zijn rol niet vervullen. De rol van de joker is niet aanwezig bij een groep met een negatief groepsklimaat. Relativering van spanning en situaties door middel van humor passen niet in het patroon van de negatieve groep (*Engelen,2010*).

5. Hoe was het groepsklimaat vorig jaar?

Enquête

Om antwoord te krijgen op deze deelvraag heb ik een enquête afgenomen bij I.K en F.G. dit zijn de leerkrachten van vorig schooljaar. Ik heb de enquête zo opgesteld dat ik in één keer meerdere deelvragen kon onderzoeken. De enquête bestaat dus uit meerdere onderwerpen. Het doel van de vragen die aansluiten bij deze deelvraag is het achterhalen hoe het groepsklimaat voorgaande jaren was.

De ingevulde enquêtes vindt u in bijlage 2.

Hieronder heb ik de resultaten van de enquêtes uitgewerkt.

Vraag 1:
Geef op een schaal van 1 t/m 5 aan hoe je denkt over het groepsklimaat van vorig jaar.
waardeloos 1 2 3 4 perfect 5
Antwoord:
Irmo: 4
Frédérique: 3

Vraag 2 t/m4 is alleen ingevuld als op bovenstaande vraag 1,2 of 3 is ingevuld. Dit was alleen bij Frédérique het geval.

Vraag 2:	Antwoord:
Wat waren vorig jaar volgens jou de belangrijkste oorzaken van dit groepsklimaat?	Irmo: / Frédérique: veel verschillende niveaus. Aantal kinderen met verminderde mogelijkheden, grote groep
Vraag 3:	Antwoord:
Kun je specifieke situaties noemen die van invloed waren op het groepsklimaat?	Irmo: / Frédérique: Ik was er alleen op donderdag. Onderlinge conflicten! botsingen bepalen mede de sfeer.

Irmo geeft in de enquête aan dat hij tevreden is over het groepsklimaat van vorig jaar. Aan het begin van mijn stage kreeg ik het idee dat Irmo niet tevreden was over het groepsklimaat. Het is mogelijk dat ik dit verkeerd heb geïnterpreteerd. Ik vind het belangrijk dat mijn onderzoeksresultaten valide zijn en heb daarom navraag gedaan bij Irmo. Ik maak daarom de volgende toevoeging aan deze deelvraag;

* Irmo erkent dat hij vorig jaar en aan het begin van dit schooljaar niet altijd tevreden was over het groepsklimaat in de klas. Hij heeft er toch voor gekozen om de groep een 4 te geven omdat hij het klimaat heeft vergeleken met voorgaande groepen die hij heeft onderwezen. Het groepsklimaat in die groepen was in zijn ogen een stuk slechter.

6. Zijn er acties ondernomen om het groepsklimaat te verbeteren, zo ja welke?

Enquête

Om antwoord te krijgen op deze deelvraag heb ik ook hier gebruik gemaakt van de afgenomen enquête. De enquête bestaat uit meerdere onderwerpen; Het doel van de vragen die aansluiten bij deze deelvraag is achterhalen wat er tot nu toe gedaan is om het groepsklimaat te verbeteren. Ook hier heb ik de enquête afgenomen bij I.K en F.G. dit zijn de leerkrachten van vorig schooljaar.

 De ingevulde enquêtes vindt u in bijlage 2.

Hieronder heb ik de resultaten van de enquêtes uitgewerkt.

Vraag 4:	Antwoord:
Wat heb je gedaan om het groepsklimaat te verbeteren?	Irmo: /
	Frédérique: feedback geven op situaties, regels duidelijk laten zijn.
Vraag 6:	Antwoord:
Wat doe je als leerkracht om het groepsklimaat te verbeteren?	Irmo: veel gesprekjes n.a.v. gedrag, SEO-lessen, humor gebruiken. Benadrukken dat we elkaar nodig hebben en voor elkaar moeten opkomen.
	Frédérique: onderzoek wat de groep nodig heeft, wat zijn de zwakke plekken, luisteren naar kinderen, collega's bevragen, sociaal-emotionele ontwikkeling bevorderen door gerichte activiteiten, feedback op situaties, instanties inschakelen wanneer dit nodig is.

Irmo heeft de eerste vraag niet ingevuld, dit komt door mijn vraagstelling op de enquête. Ik vroeg de leerkrachten het groepsklimaat van vorig jaar te score op een schaal van 1 t/m 5. Ze hebben de 3 daarop volgende vragen alleen ingevuld als ze op de eerste vraag 1,2 of 3 hadden ingevuld, dit was bij Irmo niet het geval. Voor mijn onderzoek vind ik het belangrijk om toch antwoord te krijgen op deze vraag ik heb daarom navraag gedaan bij Irmo. Ik kreeg het volgende antwoord;

- ❖ uitvoeren van lessen die sociaal-emotionele ontwikkeling bevorderen. Er zijn vorig jaar veel gesprekken gevoerd met kinderen en ook met ouders. Er waren regelmatig kringgesprekken met als doel het bevorderen van het groepsklimaat.

7. Hoe denken de kinderen zelf over het groepsklimaat in de klas?

Klimaatschaal

Ik vind het belangrijk om te achterhalen wat de kinderen zelf van het groepsklimaat vinden. Het is mogelijk dat wij als leerkrachten problemen zien, die door de kinderen niet worden opgemerkt. Ook is het tegenovergestelde mogelijk namelijk dat wij als leerkrachten denken dat er een prima groepsklimaat heerst, terwijl de kinderen hier erg negatief over zijn.

Bij het afnemen van de klimaatschaal heb ik gebruik gemaakt van de website:

<http://www.klimaatschaal.nl/> Met de klimaatschaal worden de volgende 4 clusters gemeten;

- 1) Kwaliteit van de onderlinge leerling-relaties
- 2) Sfeer in de klas
- 3) Orde in de klas
- 4) Interactie leraar en leerlingen

Om te achterhalen hoe de kinderen denken over het groepsklimaat in de klas is het van belang dat er niet alleen wordt gekeken naar de onderlinge leerling-relaties maar ook naar de orde in de klas en de interactie met de leerkracht. In voorgaande onderzoeksresultaten is al naar voren gekomen dat ook de rol van de leerkracht belangrijk is bij het groepsklimaat. Alle kinderen hebben de klimaatschaal ingevuld, daarbij geven ze antwoord op vragen uit het algemene gedeelte. Als ze dit hebben ingevuld geven ze antwoord op vragen die specifiek over één leerkracht gaan. Ze hebben de klimaatschaal ingevuld voor I.K, H.A. (leerkrachten groep 6a) en voor mij (Fenna Tax). De resultaten van de laatste 2 clusters kunnen dus per leerkracht verschillen. De kinderen hebben antwoord gegeven op de volgende vragen;

De door de kinderen ingevulde klimaat vindt u in bijlage 3

Hieronder heb ik de resultaten van de klimaatschaal uitgewerkt:

Resultaat klimaatschaal	Aanvulling op resultaat
1) <i>Kwaliteit van de onderlinge leerling-relaties</i> Gemiddelde = 4,43 (standaardafwijking = 1,70)	In vergelijking met de normgroep scoort de klas op dit clusters bovengemiddeld. De resultaten van de kinderen zijn zeer uiteenlopend. Er zijn kinderen die een 1 scoren, terwijl een aantal kinderen een 7 scoort. Henk (de jongen die in de sociogram 18x negatief werd gekozen) scoort een 3 bij de kwaliteit van onderlinge leerling-relaties. De gemiddelde score is bovengemiddeld maar er zijn toch kinderen die zeer laag score.
2) <i>Sfeer in de klas</i> Gemiddelde = 4,30 standaardafwijking = 1,56)	Ook hier scoort de klas in vergelijking met de normgroep op dit clusters bovengemiddeld. De resultaten zijn ook hier uitlopend (1 t/m 7) maar de meningen lijken hier minder verdeelt dan bij de onderlinge leerling-relatie. 18 kinderen scoren tussen de 4 en 5. Henk scoort hier een 1.

3) <i>Orde in de klas</i>	In vergelijking met de normgroep scoort de klas op dit clusters ondergemiddeld. Vrijwel alle leerlingen zijn van mening dat de leerkrachten geen orde kunnen houden.
I.K: Gemiddelde = 2,48 standaardafwijking = 1,12	
H.A.: Gemiddelde = 2,87 standaardafwijking = 1,20	
Fenna Tax: Gemiddelde = 3,32 standaardafwijking = 1,12	
4) <i>Interactie leerkracht-leerling</i>	Ook op het cluster interactie met de klas scoort de klas ondergemiddeld. Een deel van de leerlingen is van mening dat de leraar te weinig en/of op onjuiste wijze met hen communiceert. Er blijkt bij veel leerlingen een behoefte te bestaan aan een beter contact met de leraar.
I.K: Gemiddelde = 3,23 standaardafwijking = 1,23	
H.A.: Gemiddelde = 3,39 standaardafwijking = 1,12	
Fenna Tax: Gemiddelde = 3,62 standaardafwijking = 1,43	

Daarnaast heb ik een enquête afgenomen bij mijn mentor H.A.. De enquête bestaat uit meerdere onderwerpen; Het doel van de vragen die aansluiten bij deze deelvraag is achterhalen hoe de kinderen denken over het groepsklimaat in de klas.

 De ingevulde enquête vindt u in bijlage 4.

Hieronder heb ik de resultaten van de enquête uitgewerkt.

Vraag 7:	Antwoord:
Hoe denken de kinderen volgens jou over het groepsklimaat op dit moment?	Ik denk dat de meeste kinderen het verbeterd vinden. De meeste kinderen zullen het een fijne drukke klas vinden.

8. Welke effecten hebben de stappen die ik onderneem om het groepsklimaat te bevorderen?

Observatie
Enquête

Ik ben dit schooljaar veel gewerkt aan het bevorderen van het groepsklimaat in mijn stagegroep. Naar aanleiding van de resultaten van de sociogram heb ik een SEO-groepje opgezet. Ik heb gekeken naar de kinderen die verstoten zijn in de groep, dit waren 7 kinderen die vaker dan 4 keer negatief zijn gekozen door de andere kinderen. Daarnaast heb ik nog 1 leerling toegevoegd aan het groepje omdat zij geen enkele keer positief is gekozen (neglected). Gedurende 8 bijeenkomsten heb ik met behulp van de methode: 'Zeg nou zelf' gewerkt aan de sociale vaardigheden van deze kinderen.

Verder heb ik een beloningssysteem ontwikkeld en ingevoerd met de kinderen, ik vind het belangrijk dat je het positieve gedrag van kinderen beloond i.p.v. het negatieve corrigeert. De literatuur over het bevorderen van het groepsklimaat vertelt mij dat het van belang is dat er duidelijke regels en afspraken worden gemaakt met de kinderen. Aan het begin van het jaar merkte ik dat het me moeite kosten om de aandacht van de kinderen te krijgen tijdens de introductie en wisseling van een les. Om mijn gedrag voorspelbaar te maken en duidelijkheid te scheppen voor de kinderen heb ik de volgende regels/afspraken ingevoerd;

actie	afpraak
Leerkracht klap een ritme	Kinderen weten dat ze hun werk moeten neerleggen ze luisteren naar het ritme en klappen het na.
Leerkracht kijkt goed rond en telt dan af van 3 naar 0	Op het moment dat de leerkracht bij de 0 is, moeten alle kinderen op hun eigen plek in de groep zitten. Ze kijken naar de leerkracht en zijn stil.
Alle kinderen zitten bij 0 op hun eigen plek, zijn stil en concentreren zich op de leerkracht	De kinderen verdienen een groene stip
Bijna alle kinderen zitten bij 0 op hun eigen plek, zijn stil en concentreren zich op de leerkracht	De kinderen verdienen een oranje stip, deze kan in de loop van de dag nog veranderen van kleur.
bij 0 is het onrustig, de kinderen richten hun aandacht niet op de leerkracht waardoor deze niet kan starten met de les.	De kinderen krijgen een rode stip
Aan het eind van de dag hebben de kinderen minimaal 3 groene stippen verdient.	De kinderen krijgen als groep een beloning, ze hebben inspraak op de vorm van de beloning.
Aan het eind van de dag hebben de kinderen minder dan 3 groene stippen verdient.	De kinderen krijgen geen beloning. Met de groep wordt besproken waarom de beloning niet is behaald en waar verbeterpunten liggen.

Om de effecten van deze stappen te achterhalen heb ik de kinderen en het groepsklimaat geobserveerd. Ik heb hierbij gebruik gemaakt van een observatieformulier, deze is afkomstig van de website <http://www.klimaatschaal.nl>.

Hieronder heb ik de resultaten van het observatieformulier uitgewerkt:

Onderdeel	Resultaat	
Groepsverantwoordelijkheid	+	Ik heb het gevoel dat de klas een eenheid is. Dit zie ik vooral terug in de vrije situaties, bijvoorbeeld als de leerkracht muziek aanzet. De kinderen slaan spontaan de armen om elkaar of vormen met de gehele groep een polonaise.
	-	Kinderen geven elkaar regelmatig de schuld. Ze praten het conflict niet uit maar vertellen wat de ander deed.
Respect voor medeleerlingen/docent	+	De kinderen laten elkaar bijna altijd uitpraten, als ze op elkaar willen reageren steken ze hun vinger op. Medeleerlingen worden in deze groep niet uitgelachen.
	-	Het zijn vaak dezelfde kinderen die gemakkelijk voor hun mening opkomen. Een aantal kinderen valt hierdoor weg in de groep.
Samenwerking	+	Er heerst in deze groep weinig rivaliteit. Als de klas in subgroepjes wordt verdeelt, zijn de kinderen vooral bezig met eigen groepsleden.
	-	Doordat er een aantal drukke kinderen in de groep zitten is het lastig om heterogene groepen te maken. Deze kinderen kunnen niet goed functioneren als ze met elkaar moeten samenwerken.
Beslissingen	+	Deze groep is goed in het maken van beslissingen. Vaak wordt dit gedaan m.b.v. stemmen zodat alle kinderen hun mening kunnen geven. Op het moment dat een bepaalde beslissing de meerderheid van de stemmen heeft, leggen de kinderen zich hierbij neer. Ze drukken hun eigen keuze niet door.
	-	/
Problemen	+	De kinderen komen bij conflicten altijd naar de leerkracht waardoor onderlinge problemen openlijk kunnen worden besproken.
	-	Een aantal kinderen vindt het lastig om compromissen te sluiten. Ze blijven hangen in het beschuldigen van de ander. Door de grote groep met 32 kinderen zijn er leerlingen die ondergesneeuwd raken in de drukte.
Rollen	Gezagsdrager: Jesper Het is een rustige jongen die zelden op een negatieve manier om aandacht vraagt. In de sociogram wordt hij 7x positief gekozen = hoogst aantal in de groep.	

	Sociaal werker: Jara ligt goed in de groep zowel bij de jongens als bij de meisjes. Jara is degene die altijd precies weet wie er verkering heeft met wie. Als een ander kind verdrietig is Jara altijd één van de eerste die het kind probeert te troosten.
	Organisator: Fanny V. vooral te herkennen in een lessituatie met samenwerkingsopdrachten. Fanny V. verdeelt de taken en bewaakt of ze worden gedaan. Andere kinderen accepteren deze rolverdeling.
Rollen wat merk je van deze rollen?	Verkenners: Vooral jongens dragen de rol van verkenner in de groep.
	Volgers: Vooral meisjes dragen de rol van volgers in de groep.
	Appellant: Hans is een jongen met PDD-NOS. Ik merk aan het gedrag van de andere kinderen dat Hans nu beter wordt geaccepteerd. Aan het begin van het jaar werd hij gepest en/of genegeerd door andere kinderen. Hij speelt nu meer met andere kinderen, en ze reageren minder negatief op hem.
	Joker: In deze groep zijn er meerdere jokers. Het gaat om een drietal jongens die er regelmatig voor zorgen dat spanningen worden doorbroken. Ook op het moment dat er geen spanningen zijn zorgen ze er met hun humor voor dat iedereen in lachen uitbarst.

Daarnaast heb ik een enquête afgenomen bij mijn mentor H.A.. Zij is mijn mentor en kan eventuele effecten het best benoemen. Het doel van de vragen die aansluiten bij deze deelvraag is achterhalen wat de effecten zijn van de stappen die ik heb ondernomen om het groepsklimaat te bevorderen.

 De ingevulde enquête vindt u in bijlage 4.

Hieronder heb ik de resultaten van de enquête uitgewerkt.

Vraag 3:	Antwoord:
Hoe denk je over het huidige groepsklimaat? Is er verschil met het begin van het schooljaar, zo ja wat is het verschil?	Het groepsklimaat is verbeterd. Kinderen accepteren elkaar beter.
Vraag 4:	Antwoord:
Wat zijn volgens jou mogelijke oorzaken van de verandering in het groepsklimaat?	Je kent de groep beter, daar kun je beter op inspelen → minder grapjes maken, tijd voor ontspanning.

Vraag 5:	Antwoord:
Zou je nog iets willen veranderen/verbeteren aan het groepsklimaat? Zo ja, wat?	Ja, ik zou meer met de SEO methode willen doen.
Vraag 6:	Antwoord:
Hoe zou je dat willen aanpakken? Welke mogelijkheden zijn er volgens jou om het groepsklimaat te verbeteren?	Beter plannen zodat daar ook ruimte voor is. Goed voorbereiden.
Vraag 8:	Antwoord:
Heb je nog ideeën/opmerkingen/bevindingen over het groepsklimaat?	Ik neem me voor om me in de SEO methode te verdiepen. Fijn dat jij een grote groep begeleidt met een SEO groepje

Hoofdstuk 4: Conclusie

Conclusie onderzoeksvraag:

Aan het begin van dit onderzoek heb ik mezelf de volgende vraag gesteld;

Hoe kan ik als groepsleerkracht werken aan het verbeteren van het groepsklimaat in de klas, wat kan ik doen om een positief klimaat te bevorderen?

Ik ben het onderzoek gestart met het afnemen van een sociogram. Uit de resultaten van de sociogram concludeer ik dat ik in mijn stagegroep te maken heb met een centraal gestructureerde groep. Dit houdt in dat een groot aantal leerlingen slechts een klein clubje klasgenoten noemt op de vraag welke leerlingen ze aardig vinden; de andere leerlingen worden genegeerd. Ook kwam duidelijk naar voren dat sommige kinderen verstoten worden door de rest van de groep. Ik ben daarom op zoek gegaan naar literatuur over de verschillende mogelijkheden om het groepsklimaat positief te beïnvloeden.

Uit mijn literatuuronderzoek blijkt dat de leerkracht bewuste keuzes moet maken als zij het groepsklimaat willen verbeteren. De leerkracht moet zorgen voor een ordelijke en functionele leeromgeving waarbij onderling respect tussen kinderen wordt bevordert. Zij moet het zelfvertrouwen, de zelfstandigheid en het verantwoordelijkheidsgevoel van de kinderen in de groep stimuleren. Het stellen van duidelijke omgangsregels is daarbij van groot belang, zowel binnen de klas als binnen de school. Door structuur te bieden aan de kinderen, en te zorgen voor een uitdagende leeromgeving, waar kinderen worden uitgenodigd en uitgedaagd om te leren kan de leerkracht het klimaat positief beïnvloeden.

Een positief groepsklimaat is zeer belangrijk voor de ontwikkeling van de kinderen. Een aangenaam klimaat in de groep heeft positieve invloed op het leer- en leefklimaat in de klas. Het voorziet in de basisbehoeften van kinderen, het draagt bij aan de behoefte van veiligheid/zekerheid en sociale acceptatie/waardering van en naar andere. Een kind kan pas tot leren komen als het groepsklimaat goed is.

Naar aanleiding van de enquêtes die ik heb afgenomen binnen dit onderzoek ben ik tot de conclusie gekomen dat het bepalen van het groepsklimaat subjectief is. De ene leerkracht kan een totaal ander beeld hebben over het klimaat in de groep dan de ander. Dit kan komen doordat er verschil is in het onderwijs dat de leerkrachten verzorgen, maar ook door persoonlijke meningen/visie. Een leerkracht kan negatief zijn over een groep, maar in vergelijking met andere groepen is hij opeens positief over diezelfde groep. Dit is een kritische kanttekening bij dit onderdeel van het onderzoek. Het is naar mijn mening niet mogelijk om een objectief beeld te vormen over het groepsklimaat, doordat het bepalen van het groepsklimaat gericht is op gevoelens en meningen van anderen. Het berust dus niet op harde feiten.

Uit de testresultaten van de klimaatschaal blijkt dat de kinderen redelijk tevreden zijn over het groepsklimaat. De groep scoort in vergelijking met de normgroep bovengemiddeld, maar de individuele scores van de kinderen zijn zeer uiteenlopend. De kinderen die op het cluster onderlinge leerling-relaties of op sfeer in de klas zorgelijk (1/ 2) scoren, voelen zich waarschijnlijk niet veilig in deze klas. Binnen dit onderzoek heb ik de resultaten uit mijn literatuuronderzoek, toegepast in mijn stagegroep.

Uit mijn observaties blijkt dat de stappen die ik heb ondernomen een behoorlijk effect hebben gehad op het groepsklimaat. Dit is terug te zien aan de resultaten, en de reacties van leerkrachten en ouders tijdens het oudergesprek. Kinderen worden niet langer verstoten/genegeerd en tijdens mijn observatie kon ik aan het gedrag van de kinderen merken dat ze elkaar meer respecteren. Er zijn minder conflicten, en als deze er zijn worden ze vaak sneller opgelost. Soms lossen de kinderen de conflicten zelf op, dat heb ik in het begin van het jaar niet zien gebeuren. Ik kan concluderen dat de stappen die ik heb ondernomen een positief effect hebben op het groepsklimaat. Daarmee wil ik niet zeggen dat er geen verbeterpunten zijn, maar er is een positieve ontwikkeling in werking gezet.

Eindconclusie:

Hoe kan ik als groepsleerkracht werken aan het verbeteren van het groepsklimaat in de klas, wat kan ik doen om een positief klimaat te bevorderen?

Om als groepsleerkracht te werken aan het verbeteren van het groepsklimaat is het vooral van belang dat ik me bewust ben van mijn eigen handelen. Alles wat ik als leerkracht doe, of juist niet doe heeft invloed op het groepsklimaat. Ik heb als leerkracht een voorbeeldfunctie, ik moet dat doen en laten zien wat ik van de leerlingen verwacht. Om een positief klimaat te bevorderen moet je beginnen bij de basis; de relatie. Deze basis is terug te vinden in de 3 basisbehoeften van Luc Stevens maar ook in de tweede laag van de piramide van Maslow. Kinderen hebben behoefte aan veiligheid, geborgenheid en zekerheid, door aan te sluiten bij deze behoefte werk ik aan het verbeteren van het groepsklimaat.

Daarnaast zijn er verschillende dingen die ik als leerkracht kan doen om een positief klimaat te bevorderen. Het is daarbij van belang dat ik samen met de kinderen werk aan een goede communicatie. Met behulp van interventies, en het stellen van duidelijke normen en waarden, en afspraken en regels in de groep kan ik een positief klimaat bevorderen.

Buiten de relatie is het ook van belang dat ik als leerkracht de kinderen de ruimte geef om zichzelf te ontwikkelen. Ik laat kinderen zelf taken verdelen en daag ze uit om tot een oplossing te komen, ik pas dus ook mijn lesaanbod en manier van lesgeven aan als ik werk aan het verbeteren van het groepsklimaat. Door dit onderzoek ben ik me bewust geworden van mijn rol als leerkracht in een groep, dit is een belangrijke stap in het verbeteren van het groepsklimaat.

Aanbevelingen:

Als het gaat over het werken aan het verbeteren van het groepsklimaat in de klas, en het bevorderen van een positief klimaat ben je naar mijn mening nooit klaar als leerkracht. Er zijn altijd (nieuwe) doelen die je als leerkracht kan nastreven met de groep. Mijn aanbevelingen voor een vervolgonderzoek ten aanzien van mijn onderzoeksvraag/resultaten zijn de volgende;

- **Het onderzoeken van methoden en materialen die bijdrage in het bevorderen van een positief groepsklimaat.**

Ik heb binnen mijn onderzoek gebruik gemaakt van de methode: 'Zeg nou zelf' er zijn echter nog veel meer methoden en materialen die je als leerkracht kan inzetten om de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen en het groepsklimaat te bevorderen. Ik zou me in een vervolgonderzoek verder verdiepen in deze methoden en materialen, zodat ik een meer bewuste keuze kan maken over het wel/niet inzetten hiervan. In het vervolgonderzoek zou ik me richten op materialen die;

- de samenwerking en het ontstaan van een positieve groep stimuleren.
- zich richten op het in- doorvoeren van positieve waarden en normen
- oefeningen aanbieden om de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen te stimuleren
- zich richten op specifieke onderwerpen zoals; het omgaan met emoties; weerbaarheid; conflicten; gedragssturing etc.

In het boek 'Grip op de groep' staan verschillende methoden en materialen genoemd die zouden kunnen worden bestudeerd in dit vervolgonderzoek. Daarnaast vind ik het belangrijk dat je als leerkracht kijkt wat er op school aanwezig is, en ook internet kan een goede bron zijn als het gaat om het onderzoeken van methoden en materialen die bijdrage in het bevorderen van een positief groepsklimaat.

- **Verdiepen in literatuur over pestgedrag**

In mijn onderzoek gaat het vooral over het bevorderen van een positief groepsklimaat en hoe je dit als leerkracht kan stimuleren. Pestgedrag is een op zichzelf staand onderdeel dat direct in verbinding staat met een negatief klimaat. Ik heb er in dit onderzoek voor gekozen om me niet verder te verdiepen in literatuur over pestgedrag. Dit doordat het pestgedrag in mijn groep door een aantal bewuste stappen zicht- merkbaar was afgenomen. Ik ben me er sterk van bewust dat dit niet altijd het geval is en zou daarom aanbevelen om in een vervolgonderzoek verdieping in de literatuur over pestgedrag toe te voegen. Ik vind het als leerkracht belangrijk om de oorzaken van pestgedrag te kennen, pas dan weet ik hoe ik het probleem zou kunnen aanpakken.

- **Verder onderzoeken van de mogelijkheden om een objectief beeld te krijgen van het groepsklimaat.**

Mijn kritische kanttekening is gelijk een aanbeveling voor een vervolgonderzoek. Ik heb op dit moment geen idee hoe ik als leerkracht een objectief beeld kan vormen van het groepsklimaat in een klas. Ik ben er niet eens zeker van of dit mogelijk is, het is een onderdeel uit mijn onderzoek waar ik me graag verder in zou verdiepen.

Hoofdstuk 5: Persoonlijke reflectie

Reflecteren op mijn leerproces:

Het belangrijkste doel dat met het uitvoeren van dit onderzoek binnen Master SEN wordt nagestreefd, is het verbeteren van mijn praktijksituatie. Als ik terugblik op het behaalde eindresultaat kan ik zeggen dat dit doel door mij is behaald. Aan het begin van mijn stageperiode kreeg ik te maken met een situatie die ik graag wilde verbeteren. Ik was niet tevreden over het groepsklimaat in de klas, doordat kinderen in de groep werden verstoten en zelfs gepest. Vanuit deze verlegenheidsituatie ben ik op een systematische manier aan de slag gegaan met mijn onderzoek. Ik heb een onderzoeksvraag geformuleerd die ik m.b.v. deelvragen heb proberen te beantwoorden. Ik ben op zoek gegaan naar verschillende onderzoeksmethodes en heb hierin bewuste keuzes gemaakt. Aan het eind van het onderzoek heb ik gekeken naar de conclusies die ik kon trekken uit de onderzoeksresultaten, en wat deze conclusies betekenen voor mijn professionele handelen.

Het onderwerp van dit onderzoek had een directe link met mijn stagegroep en dat maakte het voor mij betekenisvol. Ik zag al redelijk snel verbetering in de groep, en kon aan de kinderen merken dat ze zich veiliger voelden in de klas. Dit is voor mij een heel belangrijke ervaring geweest. Ik wilde het groepsklimaat verbeteren, om dit te bereiken heb ik eerst onderzoek gedaan m.b.v. een sociogram, de klimaatschaal en enquêtes zodat ik een duidelijk beeld had van de problemen in de groep. Daarna heb ik me verdiept in literatuur over het groepsklimaat en de mogelijkheden voor de leerkracht om dit te bevorderen. Uiteindelijk heb ik verschillende stappen ondernomen om het groepsklimaat te verbeteren. De positieve verandering in de groep was merkbaar bij de kinderen, maar ook bij de leerkrachten en ouders van de kinderen. Ik vind het erg bijzonder dat ik op deze manier een bijdrage heb kunnen leveren aan het bevorderen van het groepsklimaat. Ik ben van mening dat ik competentier ben geworden als groepsleerkracht en dat ik nu beter in staat ben om de kinderen een pedagogisch klimaat te bieden.

Buiten mijn persoonlijke ontwikkeling als groepsleerkracht heb ik als student veel geleerd van de samenwerking met mijn medestudenten en docentbegeleidster. Tijdens de onderzoeks- en supervisie bijeenkomsten heb ik veel gehad aan mijn '*Critical friends*'. Ik ben een student die altijd moeite heeft gehad met het maken van een goede tijdsindeling. Dit onderwerp heb ik regelmatig besproken tijdens de bijeenkomsten met mijn medestudenten en docentbegeleidster. Ik heb mijn zwakke planning niet eerder met andere besproken, maar het was een probleem waar ik graag begeleiding bij wilde hebben. Mijn medestudenten en begeleidster gaven mij tips, adviezen en suggesties maar spraken ook moed in als dit nodig was. Helaas kan ik niet zeggen dat ik aan het eind van het onderzoek geen stress heb ervaren. Ook dit keer heb ik nog een grote inhaalslag moeten maken om alles op tijd af te krijgen. Toch ben ik van mening dat ik een leerproces in gang heb gezet door het probleem te erkennen en bespreken met mijn '*Critical friends*'. Ik heb jaren lang alles op het laatste moment gedaan en kon niks op papier krijgen zonder tijdsdruk. Ik verwachtte niet van mezelf dat ik de leerstijl die ik al jaren heb binnen enkele maanden totaal kon veranderen, maar bij het uitvoeren van dit onderzoek heb ik een kleine stap in de goede richting gemaakt. Voor de toekomst heb ik goede hoop; Keulen en Aken zijn tenslotte ook niet op een dag gebouwd!

Metafoor voor mijn leerproces:

Ter aanvulling van mijn persoonlijke reflectie ben ik op zoek gegaan naar een toepasselijke metafoor voor mijn leerproces tijdens de onderzoeks- en supervisie bijeenkomsten;

- Tijd is een werkgever waarbij iedereen gelijke kansen heeft. Ieder mens heeft precies hetzelfde aantal uren en minuten per dag. Rijke mensen kunnen geen extra uren kopen; en wetenschappers kunnen geen nieuwe minuten uitvinden. Je kunt tijd niet opslaan om het op een andere dag uit te geven. Echter, tijd is verbazingwekkend eerlijk en vergevingsgezind. Het maakt niet uit hoeveel tijd je hebt verspild in het verleden, morgen heb je weer een hele nieuwe dag (Denis Waitely, *De vreugde van het werken*).

→ Ik vond deze metafoor zeer toepasselijk bij mijn leerproces in het maken van een goede tijdsindeling. Alle medestudenten hadden even veel tijd om te werken aan het onderzoek, maar ieder heeft zijn eigen manier van studeren. Ik heb in het verleden vaak onder grote tijdsdruk moeten werken door mijn slechte tijdsplanning. Maar gelukkig is tijd vergevingsgezind, hoeveel tijd ik in het verleden ook heb verspild, dit schooljaar (morgen) kreeg ik weer nieuwe kansen om te werken aan dit leerproces.

Uitspraak Einstein:

Met dit onderzoek heb bijgedragen in mijn eigen professionalisering. Om dit te bereiken heb ik een onderzoekende houding aangenomen, waarbij ik voortdurend vragen aan mezelf heb gesteld. Ik ben op zoek gegaan naar antwoorden op mijn vragen en bleef hierbij kritisch en nieuwsgierig. Ik ben een leerkracht die de nieuwsgierigheid van kinderen stimuleert. Als groepsleerkracht stel ik mezelf constant vragen, op deze manier houdt ik mijn persoonlijk leerproces in gang en blijf ik mezelf ontwikkelen. Ik wil deze persoonlijke reflectie en daarbij het onderzoek graag afsluiten met de volgende uitspraak van Einstein.

"The important thing is not to stop questioning. Curiosity has its own reason for existing"

(Einstein).

Literatuurlijst:

Boeken:

- Alkema, E. & Tjerkstra, W. (2006). Meer dan onderwijs. *Theorie en praktijk van het lesgeven in de basisschool*. Assen: Van Gorcum.
- Bongaards, B & Sas, J. (2000) Vakbekwaam onderwijzen. Groningen: Wolters-Noordhoff
- Donkers, A. Verbeteren van de kwaliteit van de onderlinge leerling-relaties: *Omgaan met de groep*. Document Klimaatschaal.nl
- Engelen, R. van (2010) Grip op de groep. Baarn: Bekadidact
- Geel, V. van (1995). De orde in orde vernieuwd, *nieuwe ideeën voor het oplossen van ordeproblemen*. Tilburg: Uitgeverij Zwijssen B.V. (H2-4, 7, 8)
- Gieles, P.H.F. (1996). Begeleiden van de groep, *samenhang en spanningen in de klas*. Houten: EPN
- Johnson, D.W. & Johnson, F.P. (2008). Groepsdynamica, theorie en vaardigheden. Amsterdam: Pearson Education Benelux
- Kallenberg, T (2007) Ontwikkeling door onderzoek; *een handreiking voor leraren*. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff
- Kohnstamm, R. (2002) Kleine ontwikkelingspsychologie II: *de schoolleeftijd*. Houten-Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum
- Lieshout, T. van (2009) Pedagogische adviezen voor speciale kinderen; *een praktisch handboek voor professionele opvoeders, begeleiders en leerkrachten*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Remmerswaal, J. (2006) Begeleiden van groepen: *groepsdynamica in de praktijk*. Houten Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum
- Remmerswaal, J. (2003). Handboek Groepsdynamica, *een nieuwe inleiding op theorie en praktijk*. Barneveld: Uitgeverij Nelissen.
- Schmuck, R.A., & Schmuck, P.A. (1980). Groepsprocessen in de klas. *Handboek onderwijspraktijk*. Deventer: Van Loghum Slaterus
- Smith, M. K. (2005) 'Bruce W. Tuckman - forming, storming, norming and performing in groups, *the encyclopaedia of informal education*, www.infed.org/thinkers/tuckman.htm.
- Stevens, L.M. (1997) Overdenken en doen: *een pedagogische bijdrage aan adaptief onderwijs*. Procesmanagement Primair Onderwijs: Den Haag
- Visser, Y. e.a. (2005). Leraar worden: *een competentiegericht aanpak*. Heeswijk-Dinter: Esstede.

Internet:

- <http://www.klimaatschaal.nl/>
- <http://www.infed.org/thinkers/tuckman.htm>
- <http://www.sometics.nl>
- <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/sociaal/48431-de-ontwikkeling-van-groepen-verschillende-perspectieven.html>
- <http://grammar.about.com/od/mo/g/metaphorterm.htm>

Bijlage

Bijlage 1: Resultaten Sociogram

Matrix groep 6a, oktober 2010 (sociaal), 27-10-2010

	Timo	Tim	Stef	Jan	Jesper	Nick	Mart	Lucas	Hans	Thom	Dirk	Rik	Guido	Bas	Yarno	Gert	Lot	Gaby	Marije	Tess	Fanny	Esther	Nina	Jara	Veerle	Sara	Linda	Romy	Femke	Anne	Mara	+	-
Timo	X																															3	3
Tim		X																														3	3
Stef			X																													3	3
Jan				X																												3	3
Jesper					X																											3	3
Nick						X																										3	3
Mart							X																									3	3
Lucas								X																								3	3
Hans									X																							3	3
Thom										X																						3	3
Dirk											X																					3	3
Rik												X																				3	3
Guido													X																			3	3
Bas														X																		3	3
Yarno															X																	3	3
Gert																X																3	3
Lot																	X															3	3
Gaby																		X														3	3
Marije																			X													3	3
Tess																				X												3	3
Fanny																					X											3	3
Esther																						X										3	3
Nina																							X									3	3
Jara																								X								3	3
Veerle																									X							3	3
Sara																										X						3	3
Linda																											X					3	3
Romy																												X				3	3
Femke																													X			3	3
Anne																														X		3	3
Mara																															X	3	3
Totaal positief	3	2	4	1	7	4	3	3	0	1	3	6	1	5	6	3	6	2	2	5	3	1	3	5	2	2	4	2	0	1	3	9	3
Totaal negatief	6	2	2	0	1	0	1	0	17	14	7	0	1	0	1	2	0	3	1	0	0	7	2	3	4	2	0	7	3	6	1	9	3

Persoon tot persoon; wie kiezen positief voor elkaar?

Tim en Lucas
Tim en Yarno
Timo en Dirk
Stef en Rik
Gaby en Marije
Marije en Tess
Tess en Veerle
Fanny en Mara
Esther en Sara
Jesper en Bas
Jesper en Nick
Jesper en Lucas
Jan en Bas
Lucas en Gert
Nick en Bas
Mart en Gert
Mart en Yarno
Nina en Linda
Dirk en Yarno
Jara en Mara
Rik en Gert
Romy en Anne

Wie kiezen negatief voor elkaar?

Timo en Thom
Esther en Veerle
Hans en Romy

negatief-positief gevallen; het 1^e kind heeft de 2^e negatief gekozen en het 2^e kind de 1^e positief

Timo en Hans
Nina en Veerle
Linda en Anne

Groep; wie zijn populair in de groep? (Aantal positief > 4)

Jesper (7x)	Bas (5x)
Lot (6x)	Tess (5x)
Rik (6x)	Jara (5x)
Yarno (6x)	

Wie zijn verstoten uit de groep? (Aantal negatief > 4)

Hans (17x)	Romy (7x)
Thom (14x)	Timo (6x)
Esther (7x)	Anne (6x)
Dirk (7x)	

Geen enkele keer positief gekozen

Hans
Femke

Geen enkele keer negatief gekozen

Lot	Nick
Tess	Rik
Fanny	Bas
Jan	Linda
Lucas	

Matrix groep 6a, oktober 2010 (werkgerelateerd), 27-10-2010

	Timo	Tim	Stef	Jan	Jesper	Nick	Mart	Lucas	Hans	Thom	Dirk	Rik	Guido	Bas	Yarno	Gert	Lot	Gaby	Marije	Tess	Fanny	Esther	Nina	Jara	Veerle	Sara	Linda	Romy	Femke	Anne	Mara	+	-	
Timo	X																															3	3	
Tim		X																														3	3	
Stef			X																													3	3	
Jan				X																												3	3	
Jesper					X																											3	3	
Nick						X																										3	3	
Mart							X																									3	3	
Lucas								X																								3	3	
Hans									X																							3	3	
Thom										X																						3	3	
Dirk											X																					3	3	
Rik												X																				3	3	
Guido													X																			3	3	
Bas														X																		3	3	
Yarno															X																	3	3	
Gert																X																3	3	
Lot																	X															3	3	
Gaby																		X														3	3	
Marije																			X													3	3	
Tess																				X												3	3	
Fanny																					X											3	3	
Esther																						X										3	3	
Nina																							X									3	3	
Jara																								X								3	3	
Veerle																									X							3	3	
Sara																										X						3	3	
Linda																											X					3	3	
Romy																												X				3	3	
Femke																													X			3	3	
Anne																														X		3	3	
Mara																															X	3	3	
Totaal positief	1	3	4	4	7	3	4	6	0	1	0	5	0	5	4	5	8	4	2	2	3	0	1	3	1	1	2	2	6	0	6	9	3	
Totaal negatief	4	1	2	0	0	0	0	0	18	10	4	1	5	0	1	3	0	3	4	0	1	8	3	5	2	3	1	2	3	8	1		9	3

Legenda

■ Positief

■ Negatief

Persoon tot persoon; wie kiezen positief voor elkaar?

Tim en Lucas
Tim en Yarno
Stef en Rik
Stef en Jan
Stef en Jesper
Lot en Marije
Gaby en Marije
Tess en Veerle
Fanny en Femke
Jesper en Bas
Jan en Mart
Lucas en Gert
Nick en Bas
Nina en Mara
Jara en Mara
Rik en Gert

Wie kiezen negatief voor elkaar?

Timo en Gert
Timo en Thom
Stef en Guido
Gaby en Jara
Marije en Femke
Esther en Anne
Esther en Sara
Hans en Mara
Thom en Guido
Jara en Anne
Linda en Romy

negatief-positief gevallen; het 1^e kind heeft de 2^e negatief gekozen en het 2^e kind de 1^e positief

Timo en Hans	Rik en Thom
Gaby en Esther	Bas en Thom
Lucas en Dirk	Yarno en Hans
Thom en Hans	Romy en Anne

Groep; wie zijn populair in de groep? (Aantal positief > 4)

Lot (8x)	Lucas (6x)
Jesper (7x)	Gert (5x)
Femke (6x)	Rik (5x)
Mara (6x)	Bas (5x)

Wie zijn verstoten uit de groep? (Aantal negatief > 4)

Hans (18x)	Anne (8x)
Thom (10x)	Jara (5x)
Esther (8x)	Guido (5x)

Geen enkele keer positief gekozen

Esther	Guido
Hans	Anne
Dirk	

Geen enkele keer negatief gekozen

Lot	Nick
Tess	Mart
Jan	Bas
Jesper	Lucas

Bijlage 2: Enquêtes Irmo en Frederike

Naam leerkracht:

Irmo

Datum:

28-2-2011

- 1) Geef op een schaal van 1 t/m 5 aan hoe jij denkt over het groepsklimaat van vorig jaar (toen groep 5 nu groep 6)

waardeloos

perfect

1

2

3

4

5

Vul vraag 2 t/m 4 alleen in als je op bovenstaande vraag 1,2 of 3 hebt ingevuld!

n.v.t.

- 5) Geef op een schaal van 1 t/m 5 aan hoe belangrijk jij een goed pedagogisch klimaat vindt als leerkracht?

onbelangrijk

zeer belangrijk

1

2

3

4

5

- 6) Wat doe je als leerkracht om het groepsklimaat te verbeteren?

Veel gesprekken n.a.v. gedrag. SEO-lessen
Humor gebruiken. Benadrukken dat we
elkaar nodig hebben en voor elkaar
moeten opkomen

- 7) Hoe denk je over het huidige groepsklimaat? Is er verschil met vorig jaar, zo ja wat is het verschil?

Zelfde, positieve klas, veel
groepsgeroel

Vul vraag 8 alleen in als je op bovenstaande vraag -ja hebt geantwoord.

n.v.t.

9) Zou je nog iets willen veranderen/verbeteren aan het groepsklimaat? Zo ja, wat?

goed zo, de "hulpjes" van Harm doen
hun werk goed => fijn voor Harm

Vul vraag 10 alleen in als je op bovenstaande vraag -ja hebt geantwoord.

n.v.t.

Naam leerkracht: Frederique
Datum: 20-2-'11

- 1) Geef op een schaal van 1 t/m 5 aan hoe jij denkt over het groepsklimaat van vorig jaar (toen groep 5 nu groep 6)

waardeloos

perfect

1

2

3

4

5

Vul vraag 2 t/m 4 alleen in als je op bovenstaande vraag 1, 2 of 3 hebt ingevuld!

- 2) Wat waren vorig jaar volgens jou de belangrijkste oorzaken van dit groepsklimaat?

Veel verschillende niveaus, aantal kinderen met
verminderde mogelijkheden, grote groep.

- 3) Kun je specifieke situaties noemen die van invloed waren op het groepsklimaat?

Ik was er alleen op donderdag.
Onderlinge conflicten! Botsingen lepen in de
de sfeer.

- 4) Wat heb je gedaan om het groepsklimaat te verbeteren? Welke acties heb je genomen, wat was het effect hiervan?

Feedback geven op situaties, regels duidelijk
laten zijn.

- 5) Geef op een schaal van 1 t/m 5 aan hoe belangrijk jij een goed pedagogisch klimaat vindt als leerkracht?

onbelangrijk

zeer belangrijk

1

2

3

4

5

- 6) Wat doe je als leerkracht om het groepsklimaat te verbeteren?

Onderzoek wat de groep nodig heeft, wat zijn de zwakke plekken, luisteren naar kinderen, collega's bevragen, sociaal-emotionele ontwikkeling bevorderen door gerichte activiteiten, feedback op situaties, instanties inschakelen wanneer dit nodig is.

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 3: Klimaatschaal

Verslag over: Klimaat in de klas

Voornaam	Geslacht	Kwaliteit	Sfeer
Timo	Jongen	5	4
Tim	Jongen	4	7
Stef	Jongen	2	3
Lot	Meisje	5	5
Gaby	Meisje	6	4
Marije	Meisje	6	7
Tess	Meisje	5	5
Fanny	Meisje	7	5
Esther	Meisje	5	7
Mart	Jongen	5	4
Jan	Jongen	7	6
Nick	Jongen	1	1
Jesper	Jongen	4	5
Lucas	Jongen	7	5
Hans	Jongen	3	1
Thom	Jongen	4	4
Nina	Meisje	4	3
Dirk	Jongen	4	4
Jara	Meisje	3	3
Rik	Jongen	5	4
Veerle	Meisje	7	4
Guido	Jongen	2	4
Sara	Meisje	1	2
Bas	Jongen	3	3
Yarno	Jongen	3	4
Linda	Meisje	4	5
Romy	Meisje	6	7
Femke	Meisje	4	4
Gert	Jongen	6	5
Anne	Meisje	5	4
Mara	Meisje	5	5

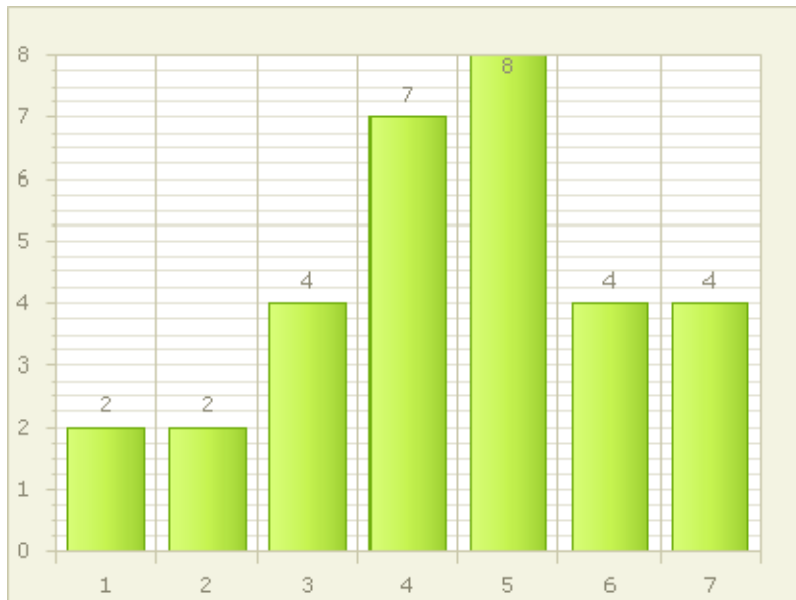
1=zeer laag, 2=laag, 3=ondergemiddeld 4=gemiddeld 5=bovengemiddeld, 6=hoog en 7=zeer hoog

Kwaliteit onderlinge leerlingrelaties: Gemiddelde = 4,45 (standaardafwijking = 1,67)

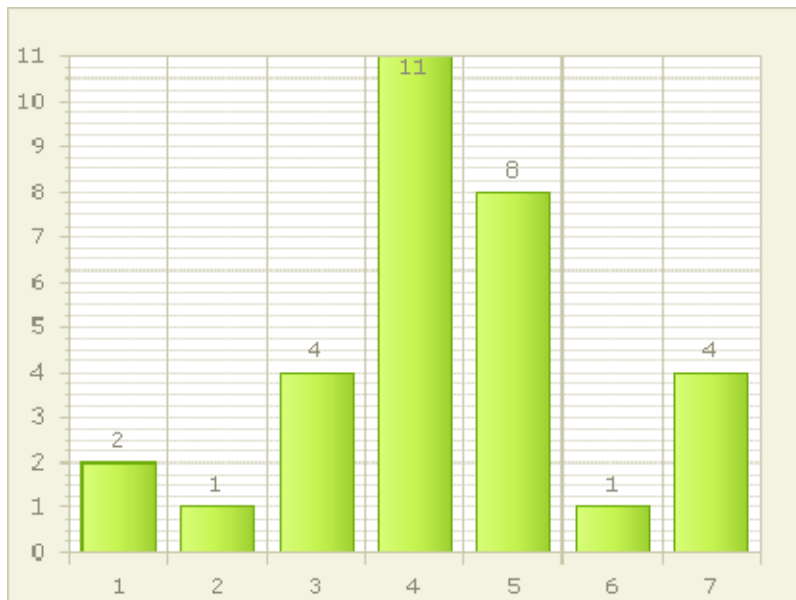
Sfeer in de klas: Gemiddelde = 4,32 (standaardafwijking = 1,54)

Voor de interpretatie van deze klassengemiddelden zie onderstaand verslag.

Kwaliteit onderlinge leerling-relaties:

Sfeer in de klas:

Verslag:

In vergelijking met de normgroep scoort deze klas op beide clusters bovengemiddeld. Dit is een ruim voldoende resultaat. Blijkbaar een fijne klas om mee te werken waar een goede sfeer heerst.

Indien er leerlingen op het cluster onderlinge leerling-relaties of op sfeer in de klas zorgelijk (septiel 1 of 2) scoren, zijn dit leerlingen die zich waarschijnlijk niet veilig voelen in deze klas. Worden zij gepest of buitengesloten? Ga eens in gesprek met deze leerlingen. Zijn er scores van leerlingen die afwijken van de rest van de klas?? Bijvoorbeeld bij een grote spreiding ($SD > 1,4$). Leerlingen hebben dan zeer uiteenlopende meningen. Ga eens na hoe dit komt door bijvoorbeeld een gesprek met de klas te houden.

Ad Donkers

Verslag over: I.K

Voornaam	Geslacht	Orde	Interactie
Timo	Jongen	2	2
Tim	Jongen	3	3
Stef	Jongen	2	2
Lot	Meisje	3	4
Gaby	Meisje	3	7
Marije	Meisje	4	2
Tess	Meisje	3	4
Fanny	Meisje	3	4
Esther	Meisje	2	4
Mart	Jongen	4	2
Jan	Jongen	4	5
Nick	Jongen	1	2
Jesper	Jongen	4	3
Lucas	Jongen	4	4
Hans	Jongen	2	2
Thom	Jongen	1	2
Nina	Meisje	1	2
Dirk	Jongen	2	3
Jara	Meisje	1	3
Rik	Jongen	3	4
Veerle	Meisje	1	2
Guido	Jongen	1	4
Sara	Meisje	1	3
Bas	Jongen	2	3
Yarno	Jongen	3	5
Linda	Meisje	2	2
Romy	Meisje	4	5
Femke	Meisje	3	4
Gert	Jongen	1	3
Anne	Meisje	4	3
Mara	Meisje	3	2

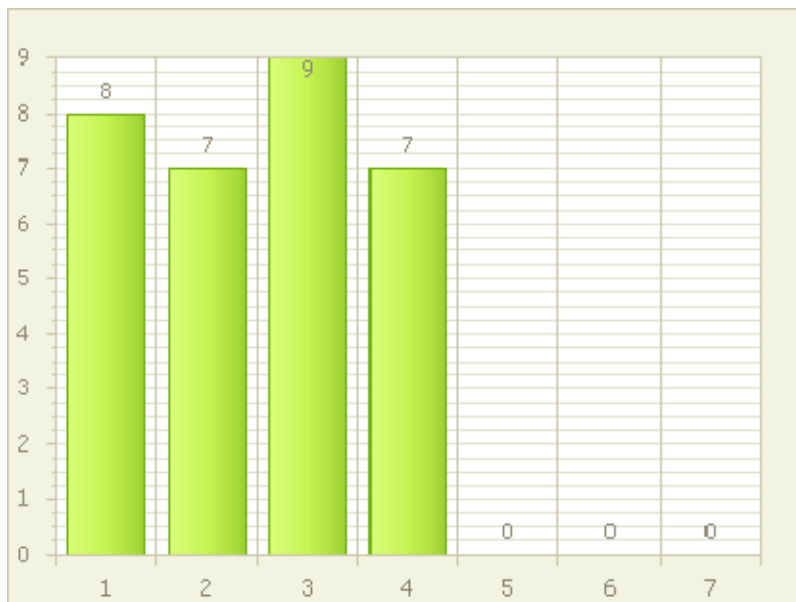
1=zeer laag, 2=laag, 3=ondergemiddeld 4=gemiddeld 5=bovengemiddeld, 6=hoog en 7=zeer hoog

Orde in de klas: Gemiddelde = 2,48 (standaardafwijking = 1,12)

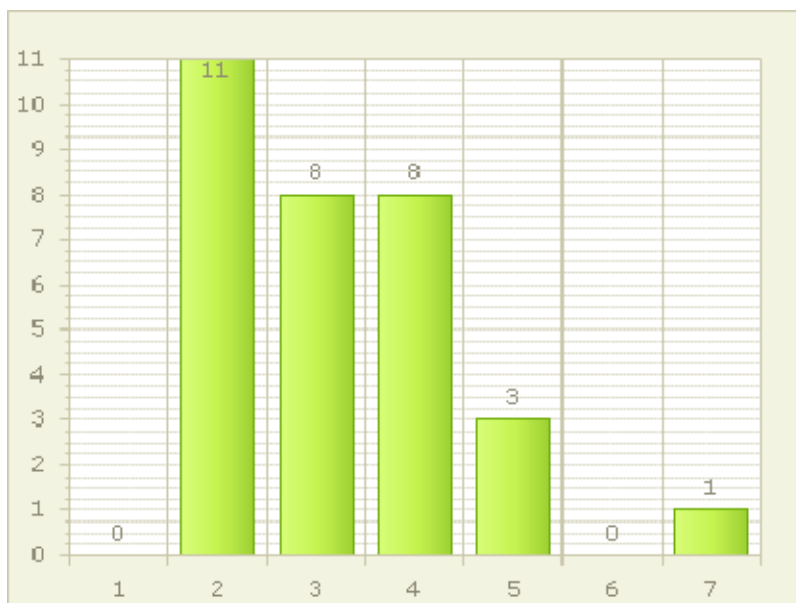
Interactie leerkracht-leerling Gemiddelde = 3,23 (standaardafwijking = 1,23)

Voor de interpretatie van deze klassengemiddelden zie onderstaand verslag.

Orde in de klas:

Interactie leerkracht-leerling

Verslag:

In vergelijking met de normgroep scoort deze klas op het cluster orde in de klas zeer laag. Dit is een zeer zorgelijk resultaat en verdient je aandacht. Vrijwel alle leerlingen zijn van mening dat de leraar geen orde kan houden. Probeer eens te achterhalen wat hiervan de oorzaak is. Ben je duidelijk in je verwachtingen en regels naar de leerlingen?

Op het cluster interactie met de klas scoort de klas ondergemiddeld. Dit is onvoldoende en het is belangrijk dat dit naar het gemiddelde gebracht wordt. Erg veel leerlingen zijn van mening dat de leraar te weinig en/of op onjuiste wijze met hen communiceert. Er blijkt bij de leerlingen een behoefte te bestaan aan een beter contact met de leraar: Mogelijk willen de leerlingen dat er meer geluisterd wordt naar hen en dat de leraar regelmatig met hen praat en positieve feedback geeft op hun functioneren. Ga eens in gesprek met de klas na welke mogelijke factoren deze lage score veroorzaken.

Ad Donkers

Verslag over: H.A.

Voornaam	Geslacht	Orde	Interactie
Timo	Jongen	1	2
Tim	Jongen	3	3
Stef	Jongen	2	2
Lot	Meisje	2	3
Gaby	Meisje	3	5
Marije	Meisje	4	4
Tess	Meisje	3	4
Fanny	Meisje	3	4
Esther	Meisje	7	5
Mart	Jongen	4	4
Jan	Jongen	3	2
Nick	Jongen	2	2
Jesper	Jongen	3	5
Lucas	Jongen	3	3
Hans	Jongen	3	2
Thom	Jongen	2	2
Nina	Meisje	1	3
Dirk	Jongen	3	3
Jara	Meisje	2	2
Rik	Jongen	3	3
Veerle	Meisje	3	4
Guido	Jongen	1	3
Sara	Meisje	2	5
Bas	Jongen	4	5
Yarno	Jongen	3	4
Linda	Meisje	3	5
Romy	Meisje	4	5
Femke	Meisje	4	3
Gert	Jongen	1	3
Anne	Meisje	4	3
Mara	Meisje	3	2

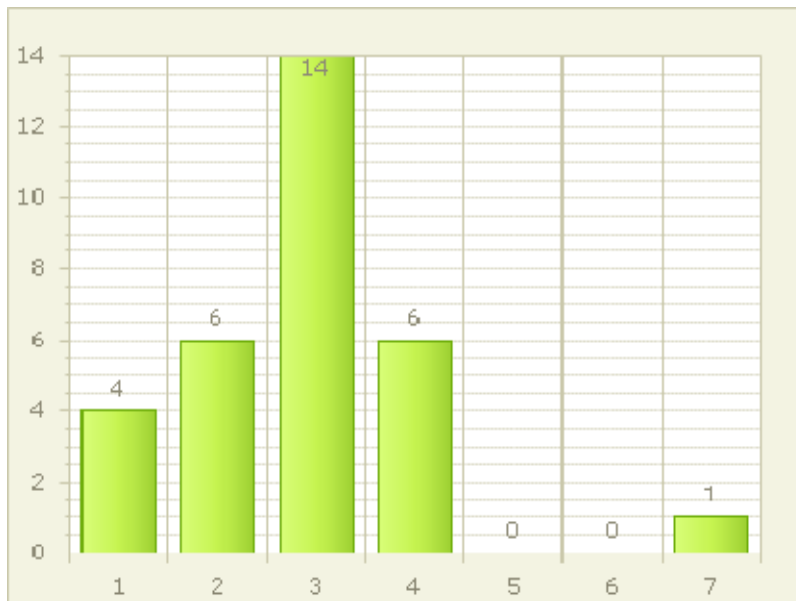
1=zeer laag, 2=laag, 3=ondergemiddeld 4=gemiddeld 5=bovengemiddeld, 6=hoog en 7=zeer hoog

Orde in de klas: Gemiddelde = 2,87 (standaardafwijking = 1,20

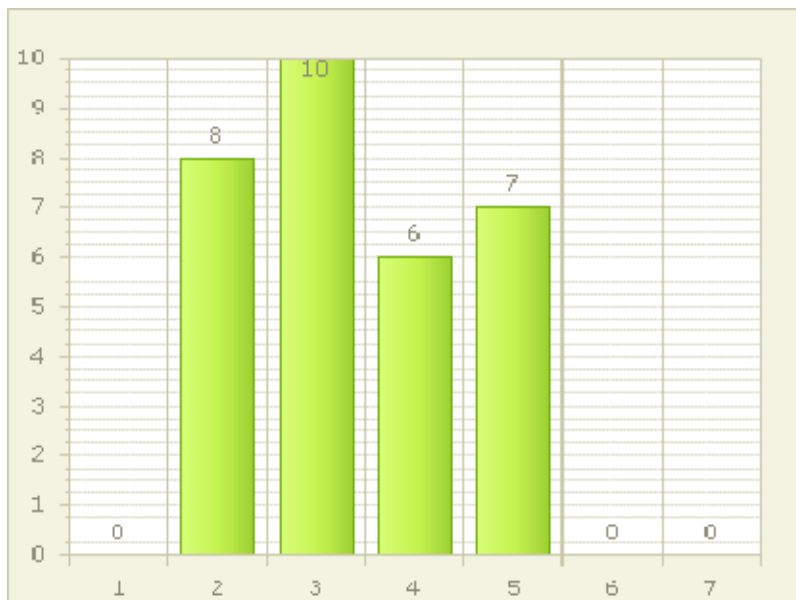
Interactie leerkracht-leerling Gemiddelde = 3,39 (standaardafwijking = 1,12)

Voor de interpretatie van deze klassengemiddelden zie onderstaand verslag.

Orde in de klas:

Interactie leerkracht-leerling:

Verslag:

In vergelijking met de normgroep scoort deze klas op het cluster orde in de klas laag. Dit is een zorgelijk resultaat en verdient je aandacht. Veel leerlingen zijn van mening dat de leraar geen orde kan houden. Probeer eens te achterhalen wat hiervan de oorzaak is. Ben je duidelijk in je verwachtingen en regels naar de leerlingen?

Op het cluster interactie met de klas scoort de klas ondergemiddeld. Dit is een aandachtspunt en het is belangrijk dat dit en het cluster orde naar het gemiddelde gebracht wordt. Een deel van de leerlingen is van mening dat de leraar te weinig en/of op onjuiste wijze met hen communiceert. Er blijkt bij veel leerlingen een behoefte te bestaan aan een beter contact met de leraar: Mogelijk willen de leerlingen dat er meer geluisterd wordt naar hen en dat de leraar regelmatig met hen praat en positieve feedback geeft op hun functioneren. Ga eens in gesprek met de klas na welke mogelijke factoren deze lage score veroorzaken.

Ad Donkers

Verslag over: Fenna Tax

Voornaam	Geslacht	Orde	Interactie
Timo	Jongen	1	3
Tim	Jongen	3	2
Stef	Jongen	1	1
Lot	Meisje	4	3
Gaby	Meisje	5	7
Marije	Meisje	4	4
Tess	Meisje	5	5
Fanny	Meisje	4	5
Esther	Meisje	5	5
Mart	Jongen	2	2
Jan	Jongen	5	4
Nick	Jongen	3	2
Jesper	Jongen	4	3
Lucas	Jongen	3	3
Hans	Jongen	2	2
Thom	Jongen	4	5
Nina	Meisje	3	4
Dirk	Jongen	3	3
Jara	Meisje	2	3
Rik	Jongen	4	2
Veerle	Meisje	4	4
Guido	Jongen	1	1
Sara	Meisje	3	4
Bas	Jongen	5	5
Yarno	Jongen	2	4
Linda	Meisje	3	5
Romy	Meisje	4	5
Femke	Meisje	4	5
Gert	Jongen	3	3
Anne	Meisje	4	5
Mara	Meisje	3	2

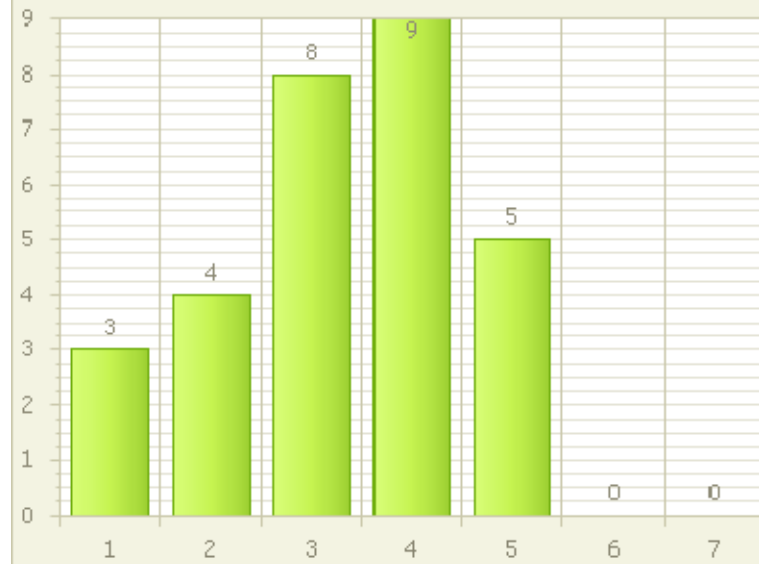
1=zeer laag, 2=laag, 3=ondergemiddeld 4=gemiddeld 5=bovengemiddeld, 6=hoog en 7=zeer hoog

Orde in de klas: Gemiddelde = 3,32 (standaardafwijking = 1,19)

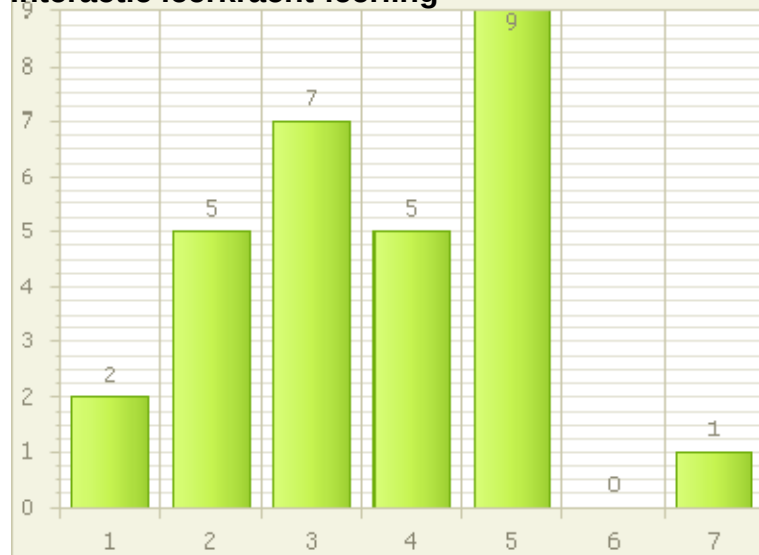
Interactie leerkracht-leerling Gemiddelde = 3,62 (standaardafwijking = 1,43)

Voor de interpretatie van deze klassengemiddelden zie onderstaand verslag.

Orde in de klas:

Interactie leerkracht-leerling

Verslag:

In vergelijking met de normgroep scoort deze klas op beide clusters ondergemiddeld. Dit betekent dat beide clusters aandachtspunten zijn. Ben je je hiervan bewust? Probeer eens te achterhalen wat hiervan de oorzaak is. Ben je duidelijk in je verwachtingen en regels naar de leerlingen? Bedenk eens mogelijkheden om je organisatie van het leerproces, c.q. klassenmanagement van deze leerlingen te verbeteren. Ook de interactie met je leerlingen is een aandachtspunt. Is er bij de leerlingen een behoefte aan een beter contact met de leraar: mogelijk willen de leerlingen dat er meer geluisterd wordt naar hen en dat de leraar regelmatig met hen praat en positieve feedback geeft op hun functioneren. Indien er leerlingen op het cluster orde in de klas zorgelijk (septiel 1/2) scoren, probeer dan te achterhalen wat hiervan de oorzaak kan zijn. Deze leerlingen zijn van mening dat de leraar onvoldoende orde kan houden. Zijn dit leerlingen die meer structuur nodig hebben? Indien er leerlingen op het cluster interactie zorgelijk (septiel 1/2) scoren, probeer dan eens te achterhalen wat hiervan de oorzaak kan zijn. Deze leerlingen zijn van mening dat de leraar onvoldoende met hen communiceert. Zijn dit leerlingen die andere verwachtingen in de communicatie met de leraar hebben? Let zelf ook eens gericht op je wijze van communiceren met de leerlingen.

Ad Donkers

Bijlage 4: Enquête H.A.

Naam leerkracht: Hannie Arts

Datum: 3 maart 2011

- 1) Geef op een schaal van 1 t/m 5 aan hoe belangrijk jij een goed pedagogisch klimaat vindt als leerkracht?

onbelangrijk

zeer belangrijk

1

2

3

4

5

- 2) Wat doe je als leerkracht om het groepsklimaat te verbeteren?

- Goed naar kinderen luisteren

- Bekening houden met groepjes indelen

- ruzies uitpraten

- gezellige dingen doen. (spelletje...)

- 3) Hoe denk je over het huidige groepsklimaat? Is er verschil met het begin van het jaar, zo ja wat is het verschil?

Het groepsklimaat is verbeterd kinderen

accepteren elkaar beter.

Vul vraag 8 alleen in als je op bovenstaande vraag -ja hebt geantwoord.

- 4) Wat zijn volgens jou mogelijke oorzaken van de verandering in het groepsklimaat?

- je kent de groep beter, daar kun je

beter op inspelen → minder groepjes maken,

tijd voor ontspanning.

5) Zou je nog iets willen veranderen/verbeteren aan het groepsklimaat? Zo ja, wat?

Ja, ik zou meer met de ^{Seo} methode willen
doen.

Vul vraag 10 alleen in als je op bovenstaande vraag –ja hebt geantwoord.

6) Hoe zou je dat willen aanpakken? Welke mogelijkheden zijn er volgens jou om het groepsklimaat te verbeteren?

Beter plannen, zodat daar ook ruimte
voor is. Goed voorbereiden.

7) Hoe denken de kinderen volgens jou over het groepsklimaat op dit moment?

Ik denk dat zij de meeste kinderen
het ook verbeterd vinden. De meeste
kinderen zullen het een fijne, leuke klas
vinden.

8) Heb je nog ideeën/ opmerkingen/bevindingen over het groepsklimaat?

Ik neem me voor om me in de Seo
methode te verdiepen. Ook moet ik
fijn dat jij een grote groep begeleidt
met ^{een} Seo groepje.

Bedankt voor het invullen!